

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

Diplomová práce

2022

André Baroš

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

**Religiózní faktor v Republikánské straně a vliv
evangelíků na její kandidáty**

Diplomová práce

Autor práce: André Baroš

Studijní program: Severoamerická studia

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mgr Francis Raška, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1.8.2022

André Baroš

Bibliografický záznam

BAROŠ, André. *Religiózní faktor v Republikánské straně a vliv evangeliků na její kandidáty*. Praha, 2022. 60 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra severoamerických studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Mgr Francis Raška, Ph.D.

Rozsah práce: 140 027 znaků

Abstrakt

Práce se věnuje evangelicky založeným kandidátům Republikánské strany a vlivu který na ně má voličská základna křesťanských konzervativců. Zkoumány zde jsou klíčové volební kampaně a rétorika, která je uplatňována jak uchazeči o politický post, tak duchovními představiteli snažícími se o posílení vlivu po legislativní stránce. Z počátku je zkoumána politizace církve jako takové a programové body nejvíce angažovaných aktérů. Dochází zde k seznámení s předními osobnostmi Nové křesťanské pravice, která podniká přelomové taktiky v prosazení své agendy. Dále se v práci nachází výčet prostředků, kterými mohlo být politické dění ovlivňováno. Z teoretického hlediska je popsána i interní dynamika stranického aparátu, v rámci kterého je modelována i stranická platforma. Následují případové studie vybraných kandidátů GOP. Počínaje Ronaldem Reaganem v roce 1980 se kapitola dále soustředí na senátní kariéru a kampaně Jesseho Helmsa v průběhu 70. a 80. let. Na něj navazuje prezidentská kampaň televangelisty Pata Robertsona v roce 1988 a kapitola je zakončena úspěšnou prezidentskou kampaní texaského guvernéra George W. Bushe. V poslední části práce se zkoumají samotné dopady zvolení daného kandidáta stejně jako konkrétní kroky, které měly být vstřícné vůči jejich nábožensky založeným voličům. Poté je k dispozici závěr.

Abstract

This thesis explores evangelical Republican candidates and the influence wielded over them by the Christian conservative voter base. The research premise being the electoral campaigns and rhetoric utilized by both the candidates as well as faith leaders vying for more legislative influence. The first chapter is dedicated to the politicization of the church and the main points of political contention for its representatives. Here one gets to know the most influential individuals of the New Christian Right as well as the ground-breaking tactics it used to push its agenda. Furthermore a litany of vehicles used for political advancement is provided. From a theoretical standpoint comes a description of the internal party dynamics of the GOP. This is followed by a case study of specific candidates. Starting with Ronald Reagan in 1980, the chapter later focuses on the Senate career of Jesse Helms throughout the 1970's and 1980's. Then it moves on to Pat Robertson's 1988 presidential campaign and the chapter concludes with the successful 2000 campaign of Texas governor George W. Bush. The final chapter explores the impact of electing such a

candidate as well as the concrete actions that were meant to appease religious voters. Finally a conclusion is available.

Klíčová slova

evangelismus, Republikánská strana, náboženství, kandidát, kampaň, konzervatismus, podpora

Keywords

evangelicalism, Republican Party, religion, candidate, campaign, conservatism, support

The Religious Factor in the Republican Party and the Influence of Evangelical Support on Its Candidates

Obsah

<u>ÚVOD</u>	2
<u>1 POLITIZACE A PROGRAM EVANGELICKÉHO Hnutí</u>	6
1.1 KLÍČOVÉ OSOBNOSTI	7
1.2 TÉMATA A VOLÍČI	9
1.3 PROSTŘEDKY VLIVU	12
1.4 DYNAMIKA STRANICKÉHO Fungování	16
<u>2 PŘÍPADOVÉ STUDIE</u>	19
2.1 RONALD REAGAN 1980	20
2.2 JESSE HELMS	25
<u>2.2.1 Izraelská otázka</u>	29
2.3 PAT ROBERTSON 1988	31
<u>2.3.1 Kult osobnosti</u>	35
2.4 GEORGE W. BUSH 2000	37
<u>3 ÚŘADOVÁNÍ A VÝVOJ V MEZIDOBÍ</u>	43
3.1 REAGAN	43
3.2 ROBERTSON	48
3.3 BUSH	50
<u>ZÁVĚR</u>	53
<u>SUMMARY</u>	57
<u>POUŽITÁ LITERATURA</u>	58

Úvod

Téma diplomové práce bylo vybráno na základě dlouhodobé debaty o původcích politického schizmatu mezi Republikánskou a Demokratickou stranou v otázce náboženství a jeho role při sestavování platforem těchto entit. V americkém kontextu se jedná o diskuzi velice živou a soudobou. Ať už se jedná o právo na potrat, sňatky homosexuálních párů či jakýkoliv veřejný projev vyznání, politické výroky a legislativa zabývající se danými tématy mají často neskryvaný nábožensky motivovaný podtext. Je tedy důležité se soustředit na původ těchto rozepří a především jaké hybné síly svěřily danou problematiku do rukou Republikánské strany.

Není žádným tajemstvím, že Spojené státy patří svou mírou náboženského vyznání na samotnou špičku pokrokových zemí. Tento fenomén je komplexním úkazem překonávajícím historický, kulturní i sociálně-ekonomický kontext. Pojem evangelismus je často skloňován ve vztahu se silným volebním blokem, který se ve své moderní formě začíná rodit ve druhé polovině 20. století. Dnes se však z drtivé většiny jedná o jednu z voličských základů Republikánské strany. Důvody k této oddanosti jsou dalekosáhlé. Ochrana práv věřících a svobody vyznání je totiž koncept stále ideologicky rezonující v Grand Old Party (GOP). To však neznamená, že by se jednalo o téma natolik zásadní, aby na něm musela být postavena celá kampaň kandidáta ucházejícího se o nominaci této strany.

Je tedy potřeba si fenomén evangelismu správně umět vysvětlit. Kořen slova pocházející z řečtiny má doslovný význam „dobré zprávy“. Po staletí si křesťané všech různých ražení pod tímto pojmem představovali poselství Ježíše Krista, jelikož se vždy jednalo o teologický pojem.¹ Profesor Lerone Martin k tomu ještě dodává přídavek „eklesiastický“, přičemž označení s sebou nese i politické závazky. Specificky bílý evangelismus podle Stephena P. Millera znamená perspektivu víry, identity a světonázoru se zásadními sociopolitickými následky. Církev které lze alespoň v určité formě zahrnout pod záštitu evangelismu jsou Luteráni, Presbyteriáni, jižanští Baptisté, Pentekostálové či Reformisté.²

¹ John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

² Fea, „Evangelicalism and Politics“.

Dále je zde i dodnes citelná mezináboženská koalice sestávající z Židů, katolíků i mormonů.³

Definice evangelíka byla těžkou otázkou i pro reverenda kalibru Billyho Grahama, který na ni v pozdních 80. letech odpovídá: “To je vlastně něco, na co bych se chtěl také někoho zeptat.”⁴ Evangelík v pravém slova smyslu vlastně věří, že se Ježíš narodil, zemřel, vstal z mrtvých a znovu se vrátí, aby mohl podat soud nad živými i mrtvými. Odborníci či komentátoři se o evangelících jako o volebním bloku začínají vyjadřovat někdy od konce 70. let 20. století. Jinak řečeno se jedná o další skupinu lobbistů.⁵ Znovuzrozenými křesťany je to však pojem zřídka kdy používaný na sebe samé. Ani prominentní církevní postavy spadající do této kategorie pojem často nepoužívají. Přednost je tak jednoduše dána označení křesťané.⁶

Způsob volby uchazečů o různé politické pozice ve Spojených státech je do značné míry doménou dvoustranického systému, který svým tradičním způsobem určuje, kdo bude nejlépe reprezentovat zájmy Demokratické či Republikánské strany. Toto primární soutěžení o přízeň skalních voličů a podporu strany samotné s sebou většinou přináší formování politického vzkazu na míru určitému publiku. V praxi se to projevuje notným smyslem pro vyváženost programu. Ten se především vyznačuje pružností, kterou dokáže zahrnout body cílící jak na voličskou základnu dané strany, tak na umírněnou vrstvu podporovatelů mající vliv na finanční či stranické zázemí. Větší pružností se logicky zvyšuje zvolitelnost daného kandidáta či kandidátky oproti vyzyvateli z opoziční strany v hlavním volebním klání.

V posledních dekádách se tedy profil typického evangelického voliče zužuje čím dál tím více do Republikánské strany. Jedná se o angažovanost, která byla do značné míry potlačena⁷ výsledkem Scopesova soudního procesu v roce 1925.⁸ Bílí evangelíci nejen že

³ John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

⁴ Jonathan Merritt, „Defining Evangelical“, *The Atlantic*, 7. prosince 2015.

⁵ Fea, „Evangelicalism and Politics”.

⁶ Fea, „Evangelicalism and Politics”.

⁷ „The Man Who Mobilized the Evangelical Vote (2:10)”. AJ+, <https://www.youtube.com/watch?v=BcC53j32BW4> (staženo 31.7.2022).

⁸ Ferenc M. Szasz, „The Scopes Trial in Perspective“, *Tennessee Historical Quarterly* 30, č. 3 (Podzim 1971): 288.

proces prohrají, ale v očích veřejnosti se dočkají i náležité potupy.⁹ Prapůvod tohoto tíhnutí je rozpoznatelný někdy na zmíněném přelomu 70. a 80. let 20. století. Progresivnější politika Demokratické strany dává GOP v tomto období možnost hájit křesťanské morální hodnoty a věnovat se voličům s konzervativnějšími životními principy. Jeden z hlavních faktorů tohoto tíhnutí je zajisté období moderních občanských práv černošské populace. Některé bílé evangelické komunity se tak snaží kvůli čím dál intenzivnější desegregaci otevírat vlastní soukromé školy. Tento krok je z jejich strany zdůvodněn svobodou vyznání, nikoliv bojem proti školní integraci.¹⁰ Vysoké školy jako Bob Jones University či základní a střední školy jako Lynchburg Christian School proslulého reverenda Jerryho Falwella začaly být kritiky známé pod pojmem „segregační akademie“.¹¹

Je dobré si tedy představit hlavní důvody schizmatu voličů se sekulárnějším přístupem k politice a těm s pobožnějším pohledem na věc. Stranické profilování se religiozním směrem má samozřejmě za následek uplatňování některých klíčových témat ve snaze získat si přízeň znepokojených věřících. Konzervatismus Republikánské strany se tak musel ve svém tónu změnit. Jazyk morálního hlediska, decentnosti, zákona a pořádku, rodinných hodnot, soběstačnosti a návratu do normálu byl bílými evangelickými voliči chápán jako opora striktně konzervativních náboženských hodnot. Odvrat Demokratické strany směrem k velké vládní byrokracii a naslouchání problematice menšinových skupin tak zahájil proces téměř exkluzivní identifikace těchto voličů s Republikánskými kandidáty.¹²

Z hlediska použité literatury byly v práci zásadní ty týkající se fenoménu vzestupu křesťanské pravice v 80. letech 20. století. Dále posloužily i knihy soustředící se na jednotlivé popisované osobnosti včetně autobiografií. Publikace jako *Invasion of the Party Snatchers* od Victora Golda zevrubně popisuje tranzici Republikánské strany od svých původních hodnot ze 60. let k nové platformě, která by se dala dříve stěží označit za konzervativní. Jakožto republikánský veterán pohybující se mezi stranickými špičkami po čtyři desetiletí popisuje neo-konzervativní a evangelickou infiltraci stranického svědomí.

⁹ „The Man Who Mobilized the Evangelical Vote (2:20)”. AJ+., <https://www.youtube.com/watch?v=BcC53j32BW4> (staženo 31.7.2022).

¹⁰ John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

¹¹ Fea, „Evangelicalism and Politics”.

¹² Fea, „Evangelicalism and Politics”.

Dále je důležitá kniha *The Christian Right In American Politics* od kolektivu editorů, která se zaměřuje na stranické dění v období od roku 1980 do přelomu tisíciletí. Zde jsou představeny hlavní aktéři křesťanské pravice a to především na přelomu 80. a 90. let. Je také osvětleno jakým způsobem se vyvíjela jejich moc během voleb v následující dekádě. V podobném duchu se nese i kniha *Redeeming America* napsána Michaelem Lieneschem. Zde jsou hlavním tématickým záběrem jednotlivé osobnosti křesťanského konzervatismu včetně Jerryho Falwella, Pata Robertsona či Phyllis Schlaflyové. Kniha identifikuje určité cyklické schéma, přičemž intenzita evangelické aktivity přichází po vlnách. Kniha zkoumá především 80. léta 20. století.

Publikace *Jesus Is Not a Republican* editována Clintem Willisem a Natem Hardcastleem se věnuje problematickým odkazem Ježíše Krista, který Republikánská strana propaguje. To především za účelem být považována za instituci křesťanské morality. V knize se autoři zamýšlí nad politiky, kteří využívají náboženské závislosti určitého segmentu populace k dosažení svých cílů. Neméně důležitá je i kniha *Defenders of the Faith* od Wilbura Edela, která dodává historický pohled na americkou tradici tzv. obhájců víry a roli jakou hráli v politickém životě. Právě zde jsou nastíněny prvopočátky angažmá fundamentálně smýšlejícího hnutí, témata, kterými se vyznačovaly a ambice, které měly být ve veřejném životě pod jejich vizí naplněny. Je zakončena kulminací těchto snah, tedy érou Ronalda Reagana.

Coby autobiografie George W. Bushe je důležitá kniha *Decision Points*. Ta se vyznačuje prezidentovou osobní rozpravou nad tématy víry a morality, které se snažil coby kandidát i jako hlava státu posunout do popředí svého státotvorného uvažování. Četba prozradí leccos o problematice souznění racionální mysli a rozumu, který se oddá víře v neviditelnou sílu. Prezident zde popisuje úskalí svého znovuzrození v křesťana. Autor tak nastiňuje souboj se zmíněnou logikou a rozumem, které bylo dle jeho uvážení potřeba upozadit před „smysluplnější“ vírou. Je tedy možné si vyslechnout určité odůvodnění pro náhlou změnu v životním a návazně i politickém přesvědčení.

Z metodologického hlediska se práce drží kvalitativního výzkumu, kterého bude dosaženo pomocí diskurzivní analýzy zkoumající proslovy a jazyk jednotlivých kandidátů. Tento diskurz bude namířený na cílovou skupinu evangelických voličů při záměrně

vybraných kampaních či klíčových etapách úřadování. Rozebírány tak budou určující faktory, které měly reálný dopad na kandidátské a následně stranické profilování GOP. Hlavním bodem výzkumu jsou případové studie čtyř republikánských kandidátů. Tři ucházející se o prezidentský úřad. Jeden o post senátora. Všichni kandidáti až na jednoho prezidentského byli ve své snaze úspěšní. Určité okruhy jako právo na potrat, modlitba ve školách či sňatky homosexuálních párů či budou hrát stěžejní roli při určování míry zapálenosti daného evangelického kandidáta. Poznatky budou systematicky evidovány na bázi celkového kampaňového stanoviska. Cílem je tedy poznat vývoj evangelického hnutí, jeho dopadu na samotné kandidáty GOP, platformu strany a vice versa. Najevo by tedy měl vyjít posudek, zda se Republikánská strana svou dlouhodobou pozicí mezi náboženským vlivem a sekularismem nedostává v moderní době do kritické situace.

1. Politizace a program evangelického hnutí

Důvody k politickému zapojení evangelického hnutí lze částečně hledat v choulostivosti určitých motivů. Výhrady k sexuální výchově v 60. letech dokázaly navíc stmelit katolicko-evangelické rozepře v koaliční hnutí. V pozdních 70. letech se interrupce společně s homosexualitou stávají prvořadými tématy. Jedno z témat bylo jistou dobu i zrušení celého federálního odboru školství.¹³ Výrazné antipatie k feministickému hnutí začínají být v evangelických kruzích rovněž zřetelné. Se zvolením Ronalda Reagana v roce 1980 se začínají formovat a sílit hnutí a skupiny s názvy jako *Concerned Women for America* (CWA), *Moral Majority*, *Christian Coalition*¹⁴ či *Eagle Forum* Phyllis Schlaflyové.¹⁵

Zmíněné uskupení *Moral Majority* se od roku 1979 stává pro zakladatele Jerryho Falwella velkým politickým krokem, jakožto pro „muže oddaného Bohu“. Beverly LaHayová zakládá *CWA* jako protipól feminismu, který, jak sama uvedla, zdaleka nehovoří za všechny americké ženy.¹⁶ Obecně lze však toto téma značit za překvapující, jelikož evangelíci patřili v 19. století i první polovině 20. století mezi hlasité ženské spojence. To

¹³ “True Origins of the Religious Right. Přednáška doktora Randalla Balmera (23:17)“, Emory University, https://www.youtube.com/watch?v=_Gf4jN1xoSo (staženo 1.8.2022).

¹⁴ John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

¹⁵ Fea, “Evangelicalism and Politics”.

¹⁶ Emory University, “True Origins of the Religious Right“, (21:30).

kvůli vidině, že ženské právo volit dodá do politické debaty morální argumenty i od opačného pohlaví. Přelom 70. a 80. let je kritickým bodem, ve kterém je bezprecedentní míra aktivismu v politické sféře závislá na reputaci víry jednoho člověka, a dává tak možnost vzniku evangelické politiky, jak ji známe dnes.¹⁷

1.1 Klíčové osobnosti

Konzervativní politický aktivista Paul Weyrich viděl v založení své *Heritage Foundation* příležitost většího angažmá v celostátních záležitostech. „Nová politická filozofie musí být námi konzervativci definována v morálních podmínkách, zabalena do nepolitického jazyka a propagována naší novou koalicí napříč zemí. Když bude dosaženo politické moci, morální většina bude mít příležitost obnovit tuto velkou zemi,“¹⁸ píše v polovině 70. let. „Vedení, morální filozofie a hratelné prostředky jsou k dispozici a jen čekají na spojení a aktivaci.“¹⁹ Témata měla být „koncipována takovým způsobem, aby nepanovaly pochyby o tom, kdo je na správné straně a kdo je na té špatné.“ Howard Phillips to vysvětlil takto, „Lidé, kteří jsou motivováni jednotlivými tématy, jsou daleko spolehlivější, nežli lidé kteří jsou motivováni pouze chůtí po moci či touhou po obchodu.“²⁰

Z hlediska prominentních osob majících zásadní vliv na zrod a popularizaci náboženské platformy se na předních příčkách jednoznačně nacházeli reverendi Jerry Falwell a Billy Graham. Falwell se do sfér vlivných křesťanských lídrů dostává jako relativní nováček ovšem s tím, že na rozdíl od Grahama se neobával používat neortodoxní a mnohdy netaktní metody k dosažení svých cílů.²¹ Představa USA jako “země oddané Bohu”, která si prochází znatelným morálním a náboženským propadem²² byla jednou z hlavních tezí hlášených v rámci jejich hnutí. To si dávalo záležet na lamentování nad těmito zapomenutými časy.

¹⁷ John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

¹⁸ Randall Balmer, „The Real Origins of the Religious Right“, *Politico*, 27. května 2014.

¹⁹ Balmer, „The Real Origins of the Religious Right“.

²⁰ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 12.

²¹ David John Marley, „Ronald Reagan and the Splintering of the Christian Right“, *Journal of Church and State* 48, č. 4 (Podzim 2006): 855.

²² Fea, “Evangelicalism and Politics”.

Zásadní milníky zvratu národního svědomí jsou mimo jiné materialismus, nové sexuální a pohlavní normy a nedostatek náboženské oddanosti.²³ Zarputilost Billyho Grahama k anti-komunistickému vzkazu byla v silném souladu s doktrínou křesťanské pravice. Podle něj se totiž nejednalo pouze o ideologii politickou, nýbrž o bezbožnou teologii a globální konspiraci mající za cíl ochromení křesťanské Ameriky a zamezení tomu, aby dosáhla svého transcendentního osudu.²⁴ Jediné, co mohlo zachránit morálně skomírající velmoc, bylo vzchopení znovuzrozených protestantů, přičemž projev tohoto povstání z nečinnosti mohl spasit nejen Spojené státy, ale i svět.²⁵

Graham však prokazuje určitou citlivost a pochopení pro duchovní a politické záležitosti. V roce 1981 totiž pro magazín *Parade* přiznává, „Nechci vidět náboženskou bigotnost v jakékoliv formě. Byl bych znepokojen, kdyby proběhla svatba mezi náboženskými fundamentalisty a politickou pravíci. Tvrdá pravice nemá zájem na náboženství do té chvíle, než s ním může manipulovat.“²⁶ Jeho přístup k potratům byl na konci 70. let znatelně odměřený. Při výzvě jednoho z intelektuálních kmotrů náboženské pravice Francise Schaeffera, aby se přidal do řad hlasitých aktivistů bojujících proti tomuto zákroku, se nejslavnější evangelík 20. století odmítá zúčastnit.²⁷

Dle samotného Weyricha však trvalo velice dlouho, než se u evangelíků uchytilo nějaké téma, které by sloužilo jako katalyzátor pro jejich mobilizaci. Zkouší navázat na náměty jako pornografie, modlitba ve školách, homosexualita,²⁸ drogy,²⁹ navržený stejnoprávní dodatek (ERA) i interupci.³⁰ V tomto kontextu je pozoruhodné, že sám Jerry Falwell začne proti potratům kázat až od roku 1978, tedy plných pět let po rozhodnutí Nejvyššího soudu v případě *Roe v. Wade*.³¹ Nakonec bylo pro mobilizaci potřeba upřednostnit moralistický vzkaz před jakýmkoliv spjatým s ekonomikou. Důležité bylo věc podávat vášnivě a bez kompromisů. Weyrich shrnoval situaci takto: „Toto je skutečně nejzásadnější bitva

²³ John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

²⁴ Fea, „Evangelicalism and Politics“.

²⁵ Fea, „Evangelicalism and Politics“.

²⁶ Arturo Garcia, „Did Billy Graham Warn Against Mixing Religion and Politics?“, *Snopes*, 1. února 2018.

²⁷ Randall Balmer, „The Religious Right and the Abortion Myth“, *Politico*, 10. května 2022.

²⁸ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 11.

²⁹ Lienesch, „Redeeming America“, 16.

³⁰ Balmer, „The Religious Right and the Abortion Myth“.

³¹ „The Man Who Mobilized the Evangelical Vote (6:00)“. AJ+., <https://www.youtube.com/watch?v=BcC53j32BW4> (staženo 31.7.2022).

prastarého konfliktu mezi dobrem a zlem, mezi Božími silami a silami proti Bohu, jíž jsme byli svědky v naší zemi.“³²

Jeden z prvních úspěchů tohoto znovuzrozeného bloku evangelíků přichází pod Weyrichovým vedením právě v průběžných volbách v roce 1978. Prohlašuje totiž, že se zasadí o výhru několika neočekávaných lidí. Veškeré své usilí tedy vkládá do zvolení proti-potratových republikánských kandidátů ve státech Minnesota a Iowa.³³ Díky podobně smýšlejícím aktivistům rozdávajícím brožurky po kostelních parkovištích a nízké volební účasti se podařilo z křesel vyhostit všechny čtyři demokratické kandidáty a nainstalovat jejich republikánské kolegy. Je to právě zde, kde si lidé jako Weyrich uvědomí vzkříšenou sílu daného tématu při přesvědčování lidí k návštěvě volebních místností.³⁴

Pravým důvodem, proč byla v politice ke konci 70. let zaznamenána mimořádná evangelická aktivita je ovšem soudní případ *Green v. Connally*. V roce 1970 se totiž *Internal Revenue Service* (IRS) začne zabývat praxí *Univerzity Boba Jonese* a v roce 1976 ji odebrá status výjimky daňového poplatnictví. Paul Weyrich se totiž rozhodne spojit prezidenta Cartera se zásahem proti křesťanským školám a jejich tradicím i přesto, že kroky učiněné proti nim byly zahájeny roky předtím, než nastoupil do prezidentského úřadu.³⁵ Ztráta statusu daňové výjimky kvůli segregaci uplatňované v některých školách je mnohými považována za jiskru vzdoru nábožensky suverénních občanů. Evangeličtí lídři si totiž rozhodnutí o působnosti daňového úřadu interpretují jako bezprecedentní zásah do celistvosti a posvátnosti své subkultury.³⁶

1.2 Témata a voliči

Jednotlivé frakce celkového hnutí se při implementaci svého programu řídily jinými politickými prioritami. Fundamentalisté kladli důraz na přísné vyložení Bible. Kreacionismus po boku evoluce ve výuce přírodních věd hraje stěžejní roli. Zúžené

³² Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 11.

³³ „The Man Who Mobilized the Evangelical Vote (6:20)”. AJ+, <https://www.youtube.com/watch?v=BcC53j32BW4> (staženo 31.7.2022).

³⁴ AJ+, „The Man Who Mobilized the Evangelical Vote“, (6:30).

³⁵ „True Origins of the Religious Right. Přednáška doktora Randalla Balmera (19:00)“, Emory University, https://www.youtube.com/watch?v=_Gf4jN1xoSo (staženo 1.8.2022).

³⁶ Emory University, „True Origins of the Religious Right (14:05).

evangelické chápání zas představovalo šíření zpráv spásy skrze Ježíše Krista. Důležité pro něj také jsou kampaně morální reformy, mezi které se řadí boj proti pornografii či prostituci.³⁷ Mnoho katolíků se začalo zaměřovat téměř výhradně na interrupce. Takzvaní charismatici se soustředili spíše na osobní kvality a byli tak vedeni k volbě „znovuzrozených“ křesťanských kandidátů. Pentekostálové zas vyzdvihují sílu baptizmu Svatého Ducha, přičemž dochází k interpretaci tohoto individualistického zážitku různými způsoby.³⁸

Je nanejvýš důležité si uvědomit, že boj proti fenoménu potratů není něco, co by bylo založeno na dlouhodobé averzi. Ještě po většinu 70. let se jedná o téma nevzbuzující jakoukoliv rozsáhlejší kontroverzi. Například v létě 1971 se na Jižansko-baptistickém sjezdu v St. Louis domlouvají delegáti na rezoluci. Tato rezoluce jednoznačně volá po spřízněných věřících, aby pracovali na legislativě, která by povolovala potrat v případech znásilnění, incestu, těžké deformity plodu či po shledání těžkého emočního, mentálního a fyzického stavu matky. Tento postoj církve byl opakovaně potvrzen i v letech 1974 a 1976.³⁹

Jeden z uznávaných pastorů W. A. Criswell z Prvního Baptistického kostela v Dallasu reagoval na rozsudek Roe v. Wade takto: “Vždy jsem cítil, že pouze poté, co se dítě narodí a začne mít život odděleně od své matky, se z něj teprve stává individuální člověk. Z tohoto důvodu mi také vždy přišlo, že co je nejlepší pro matku a budoucnost, by mělo být povoleno.⁴⁰ Zakladatel organizace Focus on the Family a pozdější velký proponent tvrdého postoje vůči potratům James Dobson ještě v roce 1973 uznává, že Bible se tomuto tématu nevěnuje. Z toho důvodu tak mělo být přípustné, aby i evangelík věřil, že „roztvíjející se embryo či plod nemusí být považován za plnohodnotnou lidskou bytost.“⁴¹

Koalice starých protivníků, tedy městských katolíků z dělnické třídy a venkovských protestantů se po čase ukázala jako z dlouhodobého hlediska těžce udržitelný projekt.

³⁷ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 16.

³⁸ Lienesch, „Redeeming America“, 16.

³⁹ “True Origins of the Religious Right. Přednáška doktora Randalla Balmera (6:50)“, Emory University, https://www.youtube.com/watch?v=_Gf4jN1xoSo (staženo 1.8.2022).

⁴⁰ Brantley Hargrove, „The Late First Baptist Dallas Pastor W.A. Criswell Was Pro-Choice“, *D Magazine*, 29. května 2014.

⁴¹ Randall Balmer, „The Religious Right and the Abortion Myth“, *Politico*, 10. května 2022.

V praxi musela totiž jinak nefunkční unie dle organizátorů rozrůst svou platformu a to o témata jako role ministerstva školství, či integrace škol skrze školní autobusy.⁴² Celkově lze za katalyzátor této reakce považovat „deinstitucionalizaci“ morality v americké kultuře, která se po 2. světové válce pouze zrychlila.⁴³ Obecně vzato je základním kamenem rodina, která toto místo zaujímá nejen v křesťanském konzervatismu. Jakožto společenská jednotka je v očích evangelíků jednoznačně nejcennější. Obklopuje jednotlivce, spojuje ho a zároveň chrání před širší společností.⁴⁴ Tím pádem se výše zmíněná témata „srdce a domova“ stávají stěžejními pro údajné zdraví a úspěch národa.⁴⁵

Cílová skupina z části sestávala z voličů pocházejících z menších měst a venkova, kteří využili nabídky lepšího vzdělání a zaměstnání v rapidně rostoucích městech a předměstích tzv. Nového Jihu. Dle Jamese Gutha se jednalo o členy „první modernizované generace“. Jinak řečeno to byli tradiční lidé, kteří si jen s obtížemi udržovali venkovské hodnoty ve stále se urbanizujícím a sekularizujícím se prostředí.⁴⁶ Jejich kostely se často nacházely na poloviční cestě mezi městem a venkovem, kde se na pohraničí předměstí seskupují kvůli podpoře a oživení svých hodnot.⁴⁷

Tato „křesťanská“ neboli „náboženská pravice“, jak je daný volební blok v současnosti znám, se zrodila ze strachu z vládního odstranění věcí jako modlitby a Bible ze škol či z legalizace potratů.⁴⁸ Co se týče regionálního rozmachu a působení elit nového úkazu křesťanské pravice, často se skloňuje ona oblast Nového Jihu. Ten je tvořen územím dnes označovaným jako Jižanský lem. Počínaje Virginia Beach (kde dodnes působí stanice Pata Robertsona), Lynchburgem na západě Virginie (působíště Jerryho Falwella) a Charlotte v Severní Karolíně (působíště televangelíka Tima Bakker) se táhne přes vnitrozemí Pásu Bible na jihozápad až po jižní Kalifornii, která byla v minulosti rovněž známá svým politickým a náboženským konzervatismem.⁴⁹

⁴² Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 16.

⁴³ K. Jill Kielcolt a Hart M. Nelsen, „Evangelicals and Party Realignment: 1976-1988“, *Social Science Quarterly* 72, č. 3 (Září 1991): 554.

⁴⁴ Lienesch, „Redeeming America“, 52.

⁴⁵ Lienesch, „Redeeming America“, 52.

⁴⁶ Lienesch, „Redeeming America“, 10.

⁴⁷ Lienesch, „Redeeming America“, 10.

⁴⁸ Maxwell Ulin, „Reversing Gears: Jesse Helm’s Embrace of Christian Zionism“, *The North Carolina Historical Review* 95, č. 4 (Září 2018): 386.

⁴⁹ Lienesch, „Redeeming America“, 10.

Ukazuje se také, že evangelíci vnímají svou existenci v sekulární společnosti v jakémsi stavu napětí. Sekulárně smýšlející voliči však přítomnost evangelíků v dané komunitě takto nevnímají.⁵⁰ Tyto položky měly mimo jiné přímo podkopávat jedinečnou americkou křesťanskou identitu. Čelní představitelé těchto hnutí tedy začínají považovat obsazení všech tří vládních odvětví za neefektivnější způsob boje proti těmto neřestem. Z politického hlediska zde stojí za zmínku známý příklad demokratického prezidenta Jimmyho Cartera, který se i přes svou identitu znovuzrozeného křesťana nedokázal identifikovat s evangelickým voličem natolik, aby v souboji o druhý prezidentský mandát ustál konkurenci svého republikánského soka Reagana.⁵¹

1.3 Prostředky vlivu

Počátkem 70. let byl spolu se schválením tzv. Federálního aktu o volebních kampaních vydán impulz k formaci tzv. PACu (Political Action Committee).⁵² Ačkoliv akt přináší omezení v oblasti příspěvků podaných jednotlivci, povoluje zakládání těchto politicky činných komisí, které shromažďují dílčí příspěvky a posléze je rozdává mezi jednotlivé kampaně.⁵³ Stále větší množství těchto PACů však přestávalo mít vazbu na zaštitující organizace jako korporace či odbor a stávaly se tak více nezávislými. Významnější z takových PACů byly ovšem často spojovány se sekulární Novou pravicí. Jednalo se tak o ideologické organizace, jejichž hlavním posláním bylo protěžovat určitou politickou agendu.⁵⁴

V praxi to znamenalo, že na rozdíl od sekulárních PACů měly ty ideologicky motivované větší tendenci financovat vyzyvatele těch, kteří úřad již drželi nebo ty usilující o volné křeslo. PACy spojované s Novou křesťanskou pravicí se tedy zásadním způsobem odlišovaly od korporátních a obchodních PACů, které usilovaly např. o speciální výjimky z daňového zákona a jiné legislativy, které byly poskytovány již déle úřadujícími

⁵⁰ David E. Campbell, "Religious Threat in Contemporary Presidential Elections", *The Journal of Politics* 68, č. 1 (Únor 2006): 104.

⁵¹ John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

⁵² Clyde Wilcox, "Political Action Committees of the New Christian Right: A Longitudinal Analysis", *Journal for the Scientific Study of Religion* 27, č. 1 (Březen 1988): 61.

⁵³ Wilcox, „Political Action Committees of the New Christian Right“, 61.

⁵⁴ Wilcox, „Political Action Committees of the New Christian Right“, 61.

zákonodárci.⁵⁵ Podobný úkaz lze vysledovat i ke konci volebního období George W. Bushe s hnutím Tea Party či u četných primárních doporučení bývalého prezidenta Donalda Trumpa.

Na kritiku týkající se stále veřejnější politické aktivity náboženských konzervativců bylo odpovězeno, že činí to samé co liberální duchovní úřady jako ten po desetiletí vedený reverendem Jessem Jacksonem. Problémy však mohou nastat nikoliv, když prezident jde do kostela, ale když přinese kostel s sebou do Bílého domu.⁵⁶ Koaliční křesťané a lidé z *Moral Majority* tak představovali republikánskou odpověď na kampaň „od dveří ke dveřím“, kterou před nimi praktikovali demokraté s pomocí *AFL-CIO* a jiných odborových organizací.⁵⁷ Mnozí křesťanští autoři tvrdí, že během 20. století opustili věřící evangelíci a fundamentalisté své politické zodpovědnosti a státotvornou funkci přenechali liberálům a sekularistům.⁵⁸

Navíc se v 70. letech okolo dvou třetin jižansko-baptistických pastorů vyslovilo za zakomponování politiky do svých kázání a to včetně kontroverzních témat. Někteří to dokonce označili za „jedno ze svých řeholnických posláních“.⁵⁹ To přesto, že většina jejich kongregací se o takový politický aktivismus neprosila. Mnozí duchovní jsou tak přesvědčeni o pravosti svého angažmá, i když ve vlastních řadách to představuje určitou ztrátu sympatií.⁶⁰ Zvláště pro lídry obhajující právo lidského plodu na život se brzy vžije i samozvané označení „nových abolicionistů“. Vystává tak jistá ekvivalence s tím, proti čemu v polovině 19. století bojovali jejich jmenovci.⁶¹

Evangelická frakce v řadách Republikánské strany od 70. let také uplatňuje dobře známou taktiku zvolení vhodného prezidenta Spojených států, který se zasadí o určení správných kandidátů do instituce Nejvyššího soudu. Ke kýženým změnám zde může tedy

⁵⁵ Clyde Wilcox, „Political Action Committees of the New Christian Right: A Longitudinal Analysis“, *Journal for the Scientific Study of Religion* 27, č. 1 (Březen 1988): 66.

⁵⁶ Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 26.

⁵⁷ Gold, „Invasion of the Party Snatchers“, 26.

⁵⁸ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 154.

⁵⁹ K. Jill Kielcolt a Hart M. Nelsen, „Evangelicals and Party Realignment: 1976-1988“, *Social Science Quarterly* 72, č. 3 (Září 1991): 554.

⁶⁰ „True Origins of the Religious Right. Přednáška doktora Randalla Balmera (5:00)“, Emory University, https://www.youtube.com/watch?v=_Gf4jN1xoSo (staženo 1.8.2022).

⁶¹ Emory University, „True Origins of the Religious Right“, (5:25).

docházet formou vyvracení určitých soudních rozhodnutí, které nelze ztotožnit s náboženskou ideologií. Některé případové výsledky jsou totiž vnímány jako podlamující pro křesťansky založenou republiku. Tato strategie byla po desetiletí neodlučitelná od morálního charakteru kandidáta na nejvyšší a nejdůležitější politický post v zemi.⁶²

Zásadním problémem pro evangelíky je ovšem fakt, že od 80. let trpí jakýmsi institučním „záchytem“. I při zvyšujícím se tempu závislosti GOP na evangelický volební blok jsou rétorika a politické preference stále pouze předmětem kampaně. Po zvolení favorita se ale v praxi často nezhmotní v žádný reálný zásah či legislativu.⁶³ Za zmínku stojí případ Ronalda Reagana, který i přes ustavičné hlásání své podpory hnutí proti potratům nedokázal v očekávaném směru představit jakýkoliv zásadní legislativní posun. I když administrativa nesplnila v náboženském ohledu celkové předpoklady, 90. léta představila dostatek nového materiálu pro analýzu, počínaje Válkou v Perském zálivu.⁶⁴ Všeobecná vypočítavost strany tak zní, že je důležité si udržovat rétoriku evangelických přání. Věcně reagovat na splnění těchto přání je však až druhotné. Předpoklad je totiž zřejmý. Tento volební blok nemá, ke komu jinému by přešel.⁶⁵

To ovšem neznamená, že neexistují kandidáti, kteří byli ve svém náboženském přesvědčení a kampaňové rétorice naprosto upřímní. Ve shrnutí jsou ale spíše efektivní v rétorice a nikoliv v konkrétních politických úspěších.⁶⁶ Řešením se tak muselo stát ohlédnutí se za minulostí, ať už byla zakotvena v realitě či v pouhých představách. Tato minulost musela nabýt modelu s jakýmsi kontrolním seznamem, který měl uvádět směr náboženské a politické agendy do budoucna.⁶⁷ Normy minulosti musely být napodobovány tak, aby se revitalizovalo postavení bohabojné země s globálním posláním.⁶⁸

Evangelismus se svým způsobem živí na výsadnosti, napětí, konfliktu a hrozbě. Bez těchto prerekvizit by se stal do jisté míry nadbytečným a ztratil by identitu. Jeho schopnost

⁶² John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

⁶³ Fea, „Evangelicalism and Politics“.

⁶⁴ Matthew Avery Sutton, *American Apocalypse: A History of Modern Evangelicalism* (Cambridge: Belknap Press, 2014), 360.

⁶⁵ Fea, „Evangelicalism and Politics“.

⁶⁶ Fea, „Evangelicalism and Politics“.

⁶⁷ Fea, „Evangelicalism and Politics“.

⁶⁸ Fea, „Evangelicalism and Politics“.

fungovat je totiž založena na vyzývavé interakci se soudobou společností.⁶⁹ Také si nelze představit fungování a vliv evangelického vzkazu bez různorodého podnikání a masových kulturních center a kostelů. Při jakémkoliv neúspěchu zmíněných představitelů je problém přisuzován temné moci Satana. Po špatném podnikatelském rozhodnutí se Pat Robertson vylouval na „posedlost démonů“, kterou údajně disponoval obchodní partner daného projektu.⁷⁰ Častému přisuzování přírodních zkáz se v případě stržení střechy ze svého studia nevyhne ani Jim Bakker, když to značí za „explozi od Ďábla“.⁷¹

Co se týče kapitalistických zájmů, nesou pobožnější politické kruhy stopu velkých firem či korporací. Již v polovině 20. století lze spatřit snahu o propojení korporátního kapitalismu a víry skrze prosazování evangelismu ve výrobních i manažerských rolích. To vše v tandemu se štědrými finančními dary poskytovanými různým evangelickým organizacím.⁷² Dále docházelo u duchovních ke kladení důrazu na spásu jedince, jenž je úzce spjata s volným trhem. Zároveň se tyto entity zasadily o negativní nebo až hříšný pohled na vysoké daně, vládní regulace a kolektivistické odborářské hnutí.⁷³

U křesťanské pravice představuje přístup k ekonomickým otázkám jakýsi barometr odlišující liberální přístup od umírněného. Jedná se tedy o stmelující otázku, jelikož spojuje libertariány usilující o odchod vládního aparátu z tržního prostředí a křesťanské rekonstrukcionisty, kteří se snaží o autoritářský společenský systém založený na kodexech Starého zákona.⁷⁴ Kalvinistická tradice zde z historického hlediska zastává silnou roli, jelikož křesťanství káže v obecné rovině podezíravost vůči bohatství. Tudíž je nutné věřící přesvědčit o důležitosti, jakou ekonomika zastává v Božím schématu.⁷⁵ Očividná výnosnost obchodu s náboženstvím v americkém kontextu budiž toho důkazem.

Jinak řečeno, křesťanští konzervativci jsou křesťanskými kapitalisty. Při formování své ekonomické teorie si totiž velkou měrou půjčují od sekulárních konzervativních autorů.

⁶⁹ David E. Campbell, „Religious Threat in Contemporary Presidential Elections“, *The Journal of Politics* 68, č. 1 (Únor 2006): 106.

⁷⁰ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 38.

⁷¹ Lienesch, „Redeeming America“, 38.

⁷² John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

⁷³ Fea, „Evangelicalism and Politics“.

⁷⁴ Lienesch, „Redeeming America“, 94.

⁷⁵ Lienesch, „Redeeming America“, 95.

Mezi ty patří libertariáni Friedrich A. Hayek a Ludwig von Mises, neokonzervativci jako Michael Novak či kapitalisté ze strany nabídky jako George Gilder.⁷⁶ K těmto sekulárním zdrojům je přidán vlastní teologický prvek a morální modely, jejichž předlohou jsou často magnáti jako J.P. Morgan či John D. Rockefeller společně s podnikateli z moderní doby. Výsledkem je tak komplexní pochopení kapitalismu, který je dle Jerryho Falwella definován jako „Bohem určený systém“.⁷⁷

Tzv. křesťanský sionismus byl rovněž důležitý fenomén, který se z logických důvodů promítá i do zahraniční politiky Spojených států vůči Izraeli. Jerry Falwell společně s konzervativními křesťanskými magazíny a autory knih totiž od Šestidenní války v roce 1967 nastiňovali paralely mezi izraelským vítězstvím a příchodem „časů konce“.⁷⁸ Jedná se o koncept užívaný širokým spektrem evangeliků, který podtrhuje jejich obhajobu a podporu politiky židovského státu.⁷⁹ Židé již nejsou považováni za pouhé náboženské disidenty, které je potřeba tolerovat, nýbrž mají být obdivováni jako lid, jehož celá národní existence je centrální událostí v dějinách lidstva.⁸⁰

1.4 Dynamika stranického fungování

Žurnalista Andrew Sullivan v roce 2012 prohlásil, že „náboženství naplnilo celý politicko-ekonomicko-náboženský balík zanícením, a zanícení neznají kompromisu“.⁸¹ Tento sentiment je zajisté sdílen mnohými voliči, kteří nespádají do evangelické volební skupiny. Je však zřejmé, že stále častěji skloňovaný termín „kulturních válek“ je z velké části definován i náboženskou tematikou.⁸² Jsou to právě oblasti jako interrupce, práva sexuálních menšin, rovnoprávnost žen, dotace pro uměleckou a kulturní sféru, trest smrti,

⁷⁶ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 107.

⁷⁷ Lienesch, „Redeeming America“, 107.

⁷⁸ Maxwell Ulin, „Reversing Gears: Jesse Helm’s Embrace of Christian Zionism“, *The North Carolina Historical Review* 95, č. 4 (Září 2018): 387.

⁷⁹ Ronald R. Stockton, „Christian Zionism: Prophecy and Public Opinion“, *Middle East Journal* 41, č. 2 (Jaro 1987): 234.

⁸⁰ Stockton, „Christian Zionism“, 236.

⁸¹ John McTague a Shanna Pearson-Merkowitz, „Voting from the Pew: The Effect of Senator’s Religious Identities on Partisan Polarization in the U.S. Senate“, *Legislative Studies Quarterly* 38, č. 3 (Srpen 2013): 405.

⁸² McTague, „Voting from the Pew“, 406.

role náboženství ve veřejném prostoru či etika výzkumu kmenových buněk, které dodnes polarizují americké politické elity.⁸³

Naopak témata jako „zvrácené opuštění Panamského průplavu“ či „nemorální odmítnutí ostrova Formosa“ nebyla mnohými evangelíky vnímána jako něco spadající do jejich náboženského kodexu. Alespoň někteří ortodoxní křesťané totiž nebyli ochotni přijmout argument, že veškeré konzervativní politické pozice jsou automaticky „biblického“ původu.⁸⁴ Sám Billy Graham začal poukazovat na to, že konzervativci se začali natolik utápět v politické problematice, že dochází ke „ztrátě pojmu o prioritě evangelia“.⁸⁵ Toto schizma je relevantní do dnešních dní i co se týče monotematických voličů, kteří se vehementně soustředí na jedno vypjaté téma na úkor veškerých ostatních politických pozic daného kandidáta. Tito voliči bývají často z řad nábožensky založených občanů.

V průzkumu probíhajícím od roku 1976 je zřetelné, že evangeličtí senátoři volili v kulturních záležitostech jednotně a konzervativně bez ohledu na stranickou příslušnost. Právě zde je ovšem vidět velký posun. Zatímco bohabojní senátoři se dříve nacházeli převážně ve straně Demokratické, nyní se ztotožňují téměř výhradně se stranou Republikánskou.⁸⁶ V roce 1997 se již v Demokratické straně nacházel pouze jediný evangelický senátor.⁸⁷ Trend masového odchodu nastartovaný v 80. letech tak nese jasně dopady.⁸⁸ V poměru se tak jednalo o téměř dvě třetiny evangelíků, kteří se dříve nacházeli v demokratických řadách. Nyní se jedná o číslo ve straně prakticky neexistující.⁸⁹ Z toho vyplývá, že v okamžiku kdy se politické strany začnou dvořit různorodým náboženským skupinám a tvoří svou značku ve vztahu ke kulturním hodnotám, evangelíci se z Demokratické strany přeorientují, jelikož již nenaplnuje jejich ideologické cíle.

⁸³ John McTague a Shanna Pearson-Merkowitz, „Voting from the Pew: The Effect of Senator’s Religious Identities on Partisan Polarization in the U.S. Senate“, *Legislative Studies Quarterly* 38, č. 3 (Srpen 2013): 406.

⁸⁴ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 16.

⁸⁵ Lienesch, „Redeeming America“, 17.

⁸⁶ McTague, „Voting from the Pew“, 406.

⁸⁷ McTague, „Voting from the Pew“, 416.

⁸⁸ Eric L. McDaniel a Christopher G. Ellison, „God’s Party? Race, Religion, and Partisanship over Time“, *Political Research Quarterly* 61, č. 2 (Červen 2008): 181.

⁸⁹ McTague, „Voting from the Pew“, 415.

Do Senátu nově vstupující věřící se tak rozhodnou kandidovat za Republikánskou stranu, kde se jejich náboženské předpoklady ztotožňují s platformou strany jako takové.⁹⁰ Je to v tomto období, kdy si evangeličtí křesťané začínají osvojovat i celkově konzervativnější ideologii republikánů.⁹¹ Politická příslušnost je kolísavá i v porovnání s Židy, kteří byli ještě v polovině 80. let mezi oběma stranami v podstatě rovnoměrně rozděleni. Dnes se tato podpora nachází prakticky jednoduše v Demokratické straně. Z tohoto hlediska je zajímavé, že u Afroameričanů je oproti ostatním demografickým skupinám velmi vysoká pravděpodobnost, že budou evangelíky s doslovnou interpretací Bible.⁹² Historicky je u nich však menší pravděpodobnost identifikace s GOP. Podobně tomu bylo i s hispánskou populací.⁹³ Situace je však odlišná u středových protestantů a katolíků, kteří si ve stranickém zařazení drží daleko větší stabilitu.⁹⁴

Podobný trend lze nalézt také v samotném volebním stylu již úřadujících senátorů, kteří byli hodnoceni v závislosti na politickém spektru a náboženské identitě. Z daného průzkumu vyplývá, že evangeličtí křesťané a Židé se od zbývajících náboženských frakcí oddělují v opačných směrech. Tento pohyb se začal odehrávat až ve chvíli, kdy se republikánská frakce začala chovat více evangelicky. Katolíci a středoví protestanté se začali pouze trochu přiklánět ke konzervatismu.⁹⁵ Na první pohled se tedy může zdát, že katolíci a protestanti jsou identičtí ve vztahu ke kulturní ideologii. Faktem však zůstává, že celková ideologie je přeci jen odlišná. Pravděpodobně kvůli katolické tradici ekonomického liberalismu spojeného s kulturním konzervatismem.⁹⁶

Při samotném výběru politické strany je pro potenciální kandidáty výhodné si vybrat správnou „značku“ pro voliče. Důvodem je například ušetření na provozních nákladech v boji o úřad či nabídka stranického zázemí frakce, ve které je možné patřičnou politiku uplatňovat. Reputace strany na určité politické stanovisko dává popud stranictví

⁹⁰ John McTague a Shanna Pearson-Merkowitz, „Voting from the Pew: The Effect of Senator’s Religious Identities on Partisan Polarization in the U.S. Senate“, *Legislative Studies Quarterly* 38, č. 3 (Srpen 2013): 407.

⁹¹ McTague, „Voting from the Pew“, 407.

⁹² Eric L. McDaniel a Christopher G. Ellison, „God’s Party? Race, Religion, and Partisanship over Time“, *Political Research Quarterly* 61, č. 2 (Červen 2008): 180.

⁹³ McDaniel, „God’s Party?“, 180.

⁹⁴ McTague, „Voting from the Pew“, 415.

⁹⁵ McTague, „Voting from the Pew“, 415.

⁹⁶ McTague, „Voting from the Pew“, 421.

jednotlivých kandidátů s obdobným pohledem na věc.⁹⁷ Ti zvláště přesvědčení mohou být motivováni zvýšenou efektivitou v prosazování své agendy. To vše se odráží od faktu, že volební politika se soustředí na formaci, udržení a zničení koalic.⁹⁸ V tomto ohledu dochází k soustředění názorově podobných jedinců do stejných politických stran či frakcí, které značku postupem času stabilizují díky široké škále pokrytých témat. Výsledkem je větší polarizace, která se postupem času i více usazuje.⁹⁹

Ke změně postoje Republikánské strany k tématu jakým je například legalizace potratů prokazatelně došlo na základě obměny moci mezi zastánci svobody rozhodnutí a zastánci zachování života.¹⁰⁰ Zde je důležité poukázat na dva mechanismy tvorby rozdílu ve stranách a to na tzv. třídění a korelaci. Při tomto třídění může dojít k odchodu evangelických zákonodárců z řad jedné strany a naplnění řad strany druhé. Tím pádem se tato frakce stává o poznání konzervativnější, zatímco průměrné preference v daném legislativním tělese se příliš nemění. To poukazuje na zvýšenou korelaci dvou faktorů.¹⁰¹ Polarizace zas představuje nedostatek umírněných či středových názorů na celkové škále. Tento mechanismus by vysvětloval případ postupného vymizení centristického názoru.¹⁰²

2. Případové studie

Pro účely této práce je potřeba si rozvrhnout výčet kandidátů na post prezidenta a senátora pod vlajkou Republikánské strany. Tyto dva politické posty byly vybrány kvůli své praktické váze, zodpovědnosti a mediální pozornosti, která s tak vysokou pozicí přichází. Je to zde, kde se odehrávají ideologické souboje rezonující do nižších pater domácí politické scény a je to taktéž zde, kde se utváří celková národní identita politických stran. Zaměření bude na ony kandidáty, kteří si razili cestu stranickou hierarchií s notnou dávkou křesťanské víry. Tato víra musela hrát natolik stěžejní roli ve vnímání daného

⁹⁷ John McTague a Shanna Pearson-Merkowitz, „Voting from the Pew: The Effect of Senator’s Religious Identities on Partisan Polarization in the U.S. Senate“, *Legislative Studies Quarterly* 38, č. 3 (Srpen 2013): 408.

⁹⁸ Eric L. McDaniel a Christopher G. Ellison, „God’s Party? Race, Religion, and Partisanship over Time“, *Political Research Quarterly* 61, č. 2 (Červen 2008): 180.

⁹⁹ McTague, „Voting from the Pew“, 408.

¹⁰⁰ McTague, „Voting from the Pew“, 409.

¹⁰¹ McTague, „Voting from the Pew“, 409.

¹⁰² McTague, „Voting from the Pew“, 410.

kandidáta, aby mohl být pojatý jako kandidát s onou většinovou podporou evangelického elektorátu.

Zařazení těchto kandidátů do zbytku republikánské platformy je tedy předmětem neustálé diskuse. Ačkoliv Republikánská strana tuto složku oficiálně neodrazuje od své platformy, stále se jedná o politicky volatilní element, ke kterému je nutné často prokazovat stranickou přízeň. V posledních několika volebních cyklech se již může zdát, že jedinec kandidující na politický post GOP, který by se sám od sebe byl částečně nevyjádřil ke kterémukoliv ze základních nábožensky motivovaných témat, nemůže mít šanci na úspěch. Jelikož chronologický počátek výzkumu je na přelomu 70. a 80. let, je vhodné jako první případ uvést Ronalda Reagana. Člověk představující vzkříšení konzervatismu ve Spojených státech je rovněž proslulý svým pozitivním přístupem k organizovanému náboženskému kolektivu. Středobodem bude jeho první úspěšná prezidentská kampaň v roce 1980.

Dalším případem je senátor Jesse Helms ze Severní Karolíny, který po desetiletí platil za jednu z hlavních spojnic mezi církví a politikou každého dne. Průkopník nových metod financování kampaní je dokázal mít i značně kontroverzní a díky svým obstrukcím si zasloužil přezdívku senátor „Ne“.¹⁰³ Další zkoumanou osobou přímo z oblasti náboženských médií je Pat Robertson, který se uchází o republikánskou nominaci na prezidenta v roce 1988. Zde je pozoruhodná prakticky celá kandidátova platforma, která je otevřeně konzervativně-křesťanského charakteru. Nakonec bude v práci figurovat i George W. Bush, který jakožto 43. prezident pokračuje v odkazu Ronalda Reagana. Bush je znám vnášením náboženského přesvědčení do událostí typu „Války proti teroru“ až po přírodní katastrofy jako hurikán Katrina.

2.1 Ronald Reagan 1980

Vítězství Ronalda Reagana nad jeho demokratickým předchůdcem Jimmym Carterem v roce 1980 symbolizuje pro aktivisty typu Jerryho Falwella určitý pocit zadostiučinění. Lze to i vycítit z reverendovy typické reakce, kdy cituje průzkum *Harris*, který

¹⁰³ „Senator No: Jesse Helms. Dokument o senátorovi Jesse Helmsovi“, John Wilson, <https://www.youtube.com/watch?v=hoD5FRJp1hw> (staženo 31.7.2022).

předpokládal Carterovo vítězství v populární volbě o jedno procento, nebýt machinací náboženské pravice.¹⁰⁴ „Věděl jsem, že na národní volby budeme mít nějaký vliv. Netušil jsem však, že bude tak velký,“ dodal.¹⁰⁵ Tato vlna se negativně projeví na vyhlídkách šesti z devíti úřadujících senátorů, kteří byli vytipováni pro volební porážku skupinami blízkým *Moral Majority* a *NCPAC* (National Conservative Political Action Committee).¹⁰⁶ Kazatel James Robison také povolává „pravé křesťany“, aby organizovali hromadné volení pro zajištění úspěchu kandidátů podporujících Reaganův program.¹⁰⁷

Je potřeba si také uvědomit, že evangelická média na přelomu 70. a 80. let jsou již v pokročilém stádiu rozvoje a stávají se tak klíčovým verbovacím prostředkem nejen pro nábožensky založené. V roce 1980 bylo 1,400 rádiových stanic křesťanského charakteru z celkových 8,000 v zemi. To samé platilo i o 30 z 800 televizních stanic a 66 z 800 kabelových systémů. Program *Old Time Gospel Hour* Jerryho Falwella dosahoval publika 50 milionů a *700 Club* Pata Robertsona měl sledovanost okolo 4,4 milionu diváků každý měsíc.¹⁰⁸ Je tedy zjevné, že taková mediální síla byla uplatňována i politicky.

Volební vítězství lze retrospektivně považovat za téměř neuvěřitelný čin, vezme-li se v potaz znovuzrozenost Jimmyho Cartera, člověka co vyučoval nedělní školu¹⁰⁹ a byl ženat s Rosalynn Carterovou, svou láskou z domovského města. Reagan se svým „neřestným“ hollywoodským pozadím a rozvodem tak představuje dilema i pro sociální konzervativce.¹¹⁰ Pro prvního rozvedeného muže v Bílém domě¹¹¹ je jeho obliba mezi tradičně založeným obyvatelstvem jistým paradoxem. Jerry Falwell však předchází evangelickou náklonnost vůči Carterovi a to široce cirkulovaným příběhem, při kterém mu prezident v konverzaci naznačil sympatie k homosexuálům. Ovšem dle nahrávky této konverzace a následného přiznání vychází později najevo, že se jednalo o úmyslnou lež.¹¹²

¹⁰⁴ Randall Balmer, „The Real Origins of the Religious Right“, *Politico*, 27. května 2014.

¹⁰⁵ Balmer, „The Real Origins of the Religious Right“.

¹⁰⁶ Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987), 139.

¹⁰⁷ Edel, „Defenders of the Faith“, 152.

¹⁰⁸ Edel, „Defenders of the Faith“, 138-139.

¹⁰⁹ „The Man Who Mobilized the Evangelical Vote (6:58)“. AJ+, <https://www.youtube.com/watch?v=BcC53j32BW4> (staženo 31.7.2022).

¹¹⁰ Karen Tumulty, „A private letter from Ronald Reagan to his dying father-in-law shows the president's faith“, *The Washington Post*, 14. září 2018.

¹¹¹ Stephen Graubard, *Prezidenti: Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi* (Praha: BB/art s.r.o., 2007), 476.

¹¹² Edel, „Defenders of the Faith“, 137.

I když všichni jeho předchůdci prokazovali v Bílém domě soudržnost s principy Boha křesťanské Bible, Reagan na něj svou politickou filozofii navazuje během kampaně¹¹³ s ještě větší měrou nežli úřadující protivník Carter. Jako důkaz neoddělitelnosti politiky a náboženství sice opakovaně nabízí obecné deklarace víry stejně jako prezidenti Washington, Jefferson či Lincoln, nikdo z nich se však nesnažil spojit náboženské a politické ambice tak jako Reagan.¹¹⁴ Některé útoky na demokratického prezidenta byly stavěny do náboženské roviny. Reagan kladl zvláštní důraz na Carterovu politiku v oblasti lidských práv. Ta prý byla, co se týče dohledu nad náboženskou perzekucí v komunistických zemích, slabá. Jedním z jeho příslibů bylo se na tuto problematiku soustředit zevrubněji.¹¹⁵

Tématika modlitby a kreacionismu ve školách byla v Reaganově kampani také citelná. V srpnu 1980 má proslov na národním sjezdu *Religious Roundtable*, který byl veden 56 prominentními evangelíky a fundamentalisty.¹¹⁶ Ačkoliv se jednalo o setkání oficiálně apolitické, pastor James Robison doporučuje Reaganovi pronést: „Uvědomuji si, že tohle je nestranické, takže mne nemůžete podpořit, ale chci, abyste věděli, že já podporuji vás.“ Během svého přednesu sklízí od 2500 lidí v publiku nadšenou odezvu.¹¹⁷ Celkově je sdělení budoucího prezidenta charakterizováno jako jedno z nejvíce citovaných v dějinách křesťanské pravice. Bylo očekáváno, že guvernér dodrží sérii slibů evangelickému elektorátu během této kampaně.¹¹⁸ Jeden z nejkontroverznějších se týkal proporčního obsazení pozic evangelíky v nové administrativě ve vztahu k jejich číslům v populaci. V praxi neproveditelný krok byl Reaganovi rozmluven vnitřním okruhem poradců.¹¹⁹ Navíc nebyl dostatek evangelíků s vládními zkušenostmi, kteří by dle příslibu dokázali zaplnit 40 % takových volných míst.

¹¹³ Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987), 149.

¹¹⁴ Edel, „Defenders of the Faith“, 149.

¹¹⁵ Jonathan R. Hunt a Simon Miles, *The Reagan Moment: America and the World in the 1980's* (Ithaca: Cornell University Press, 2021), 213.

¹¹⁶ David John Marley, „Ronald Reagan and the Splintering of the Christian Right“, *Journal of Church and State* 48, č. 4 (Podzim 2006): 853.

¹¹⁷ Marley, „Ronald Reagan“, 853.

¹¹⁸ Marley, „Ronald Reagan“, 853.

¹¹⁹ Marley, „Ronald Reagan“, 853.

Reagan musel také stát čelem vůči své politické minulosti coby kalifornského guvernéra. V oblasti potratů totiž v roce 1967 podepsal nejliberálnější legislativu týkající se dané problematiky. Během srpnového setkání s 10,000 evangelíky v Reunion aréně v Dallasu hovoří o „neústavní regulační agendě“ pod taktovku daňového úřadu IRS, která byla namířena proti tzv. nezávislým školám. Vše se odehrává, aniž by však zmínil potratovou politiku.¹²⁰ Lze si tedy vydedukovat, že Republikánská strana si v té době ještě není zcela jista efektivitou a potencií této problematiky.¹²¹ Slib umístít do volných pozic Nejvyššího soudu odborníky „respektující tradiční rodinné zásady a posvátnost lidského života“¹²² se tak stal důležitým pro zachování republikánské důvěrnosti.

Precedens Reaganovi jakožto oficiálnímu kandidátovi strany na prezidentství Spojených států nebrání ve využití několika duchovně laděných pasáží ve svém vítězném proslovu k Republikánskému národnímu sjezdu (RNC). Zhruba v jeho polovině vyzývá zapomenuté Američany: „Pro ty, kteří ztratili naději, my tu naději obnovíme a přivítáme je ve velké národní křížové výpravě vsříc navrácení Americe její velikosti.“¹²³ Je to právě tato pasáž, ze které si o 35 let později vypůjčí spolustraničnický kandidát a 45. prezident Spojených států Donald Trump svůj proslulý volební slogan. Nominant později pokračuje takto: „Je nemožné popsat slovy nádheru tohoto kontinentu, který nám Bůh daroval jako náš kousek jeho výtvaru. Nejsou slova, která by dokázala popsat výjimečnou sílu a charakter tohoto druhu lidí, jež nazýváme Američany. Všude jsme potkali tisíce demokratů, nezávislých a republikánů ze všech možných ekonomických či společenských postavení, spojení v komunitě společných zásad rodiny, práce, sousedství, míru a svobody.“¹²⁴ Zde je opět zřetelné vsazení americké existence a úspěchu do plánu nadpozemské bytosti, která má pro zemi a její lid jasný plán a předpoklady.

Projev byl zakončen výzvou ke krátké modlitbě: “Přemýšlel jsem nad něčím...co není součástí mého proslovu a obával jsem se...zda to udělat. Je možné pochybovat, že pouze

¹²⁰ Randall Balmer, „The Real Origins of the Religious Right“, Politico, 27. května 2014.

¹²¹ „The Man Who Mobilized the Evangelical Vote (9:00)“. AJ+, <https://www.youtube.com/watch?v=BcC53j32BW4> (staženo 31.7.2022).

¹²² Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 31.

¹²³ „Ronald Reagan's Acceptance Speech at Republican National Convention, July 17, 1980. Proslov Ronalda Reagana k Republikánskému sjezdu (29:10)“, Reagan Library, <https://www.youtube.com/watch?v=SBP2gvZTnwM> (staženo 1.8.2022)

¹²⁴ Reagan Library, „Ronald Reagan's Acceptance Speech“, (38:05).

boží prozřetelnost umístila tuto zem, tento ostrov svobody...zde jako útočiště pro všechny ty lidi na světě, kteří touží po tom dýchat svobodně? Židé a křesťané čelící perzekuci za Železnou oponou, lodní lidé z jihovýchodní Asie, Kuby a Haiti, oběti sucha a hladomoru v Africe, bojovníci za svobodu v Afghánistánu a naši vlastní spoluobčané drženi v barbarském zajetí. Přiznám se, že jsem měl trochu strach z toho navrhnout to, co nyní navrhu. Ale více se obávám toho to neudělat. Můžeme začít svou křížovou výpravu tím, že se společně semkneme v okamžiku tiché modlitby?“ Po deseti sekundách již jen zvolá: „Bůh žehnej Americe!“¹²⁵ Tato pasáž odhaluje mnohé, jelikož nastiňuje Reaganovo zdráhání se s tak veřejným projevem bohabojnosti. Je patrné, že v roce 1980 je potřeba i přes tak významné gesto navodit omluvný tón za vnešení něčeho ryze emočního a choulostivého.

Jakožto presbyterián na sebe však Reagan neaplikuje termín „znovuzrozený“, jelikož se za poctivého křesťana vždy považoval. To včetně svého působení v kongregaci Presbyteriánského kostela v Bel Air v Los Angeles od roku 1963.¹²⁶ Náboženství zůstává věrný po své matce, která byla oddanou členkou pietistické církve Kristových učedníků.¹²⁷ Jeho celkové chápání role církve v americké historii lze označit za naivní, i když zbožné a vlastenecké. Neprojevovalo totiž přílišné chápání sil a idejí, které americkou společnost ve finále formovaly. Jeho častá prosba o návrat k náboženským předpokladům Otců zakladatelů toto dostatečně reflektují.¹²⁸ Obeznamnost s jejich vnímáním vyšší moci a deismem, který očividně zastávali, je u Reagana naprosto minimální. Odkazy na jméno Ježíše Krista jsou totiž v jejich psaní takřka neexistující. Už vůbec by tedy z jejich strany nedošlo k mísení náboženství a politické kampaně.¹²⁹

Reaganovu víru však lze charakterizovat jako vesměs upřímnou. I v té době byla politická scéna plna kandidátů přizívajících se na popisovaném fenoménu. I z rodinného kruhu lze vycítit přesvědčení o vyšší síle. Když se Reaganův tchán Loyal Davis nachází na

¹²⁵ „Ronald Reagan's Acceptance Speech at Republican National Convention, July 17, 1980. Proslov Ronalda Reagana k Republikánskému sjezdu (44:20)“, Reagan Library, <https://www.youtube.com/watch?v=SBP2gvZTnwM> (staženo 1.8.2022).

¹²⁶ Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987), 141.

¹²⁷ Stephen Graubard, *Prezidenti: Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi* (Praha: BB/art s.r.o., 2007), 476.

¹²⁸ Edel, „Defenders of the Faith“, 152.

¹²⁹ Edel, „Defenders of the Faith“, 152.

smrtné posteli v srpnu 1982, cítí prezident povinnost mu napsat dopis.¹³⁰ Jakožto uznávaný neurochirurg se Davis vyznačuje silným ateismem, což pro Reagana představovalo příležitost pro spasení jedné duše. V samotném dopise se pokouší muž z vědeckého prostředí přesvědčit o tom, že pozemským životem vše nekončí. Loyalova dcera Nancy Reaganová tvrdila, že si otec v posledních chvílích života přeci jen vyžádal kněze.¹³¹ O rok dříve si po neúspěšném pokusu o jeho život atentátníkem Johnem Hinckleym pomáhá při zotavování: “Ať se již stane cokoli, za svůj život vděčím Bohu a budu se snažit sloužit mu tak, jak jen to bude možné.”¹³²

2.2 Jesse Helms

Politickou kariéru senátora za Severní Karolínu je možné označit za jednu z delších a barvitějších v Horní komoře Kongresu. O jeho výřečnosti vypovídá i adjektivum, které bylo napsané u jeho jména ve středoškolské ročence, tedy „nesnesitelný“.¹³³ Neochota se klanit politickému středu a snaha přesunout politický dialog na pravo měly za častý následek jeho izolaci.¹³⁴ Jakožto člověk reprezentující tento jižanský stát tři dekády v americkém Senátu se často nechal slyšet o svých názorech na víru a křesťanské hodnoty, které s ní souvisely. Mezi lety 1973-2003 se vypracuje do neochvějné pozice konzervativního smýšlení nejen ve svém domovském státě. Na národní úrovni si vypěstuje hluboce zakořeněnou identitu s pověstí jakéhosi „hromosvodu“ pro kontroverzi.¹³⁵ Třicet let znamená celkem šest různých volebních kampaní. Ve své poslední dokázal získat 78% bílých voličů, kteří se identifikovali s náboženskou pravící.¹³⁶ Domovským kostelem mu však byl baptistický Hayes-Barton v Raleigh, který se vyznačoval svým umírněným, středoproudým světonázorem.¹³⁷ Senátor se o svém přesvědčení vyjádřil takto: “Já nemám

¹³⁰ Karen Tumulty, „A private letter from Ronald Reagan to his dying father-in-law shows the president’s faith“, *The Washington Post*, 14. září 2018.

¹³¹ Karen Tumulty, „A private letter from Ronald Reagan to his dying father-in-law shows the president’s faith“, *The Washington Post*, 14. září 2018.

¹³² Stephen Graubard, *Prezidenti: Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi* (Praha: BB/art s.r.o., 2007), 486.

¹³³ „Senator No: Jesse Helms. Dokument o senátorovi Jesse Helmsovi (9:35)“, John Wilson, <https://www.youtube.com/watch?v=hoD5FRJp1hw> (staženo 31.7.2022).

¹³⁴ Ferrel Guillory, „The right hand of God: Jesse Helm’s political theology“, *Commonweal*, 27. ledna 1995.

¹³⁵ Ferrel Guillory, „A Political Paradox: North Carolina’s Twenty-Five Years Under Jim Hunt and Jesse Helms“, *Southern Cultures* 4, č. 1 (Jaro 1998): 60.

¹³⁶ Guillory, „A Political Paradox“, 55.

¹³⁷ Guillory, „The right hand of God“.

žádné strpení pro ty, kteří říkají, že z toho musíte náboženství vynechat. Musíte z toho křesťanství vynechat. Já na to říkám, že v žádném případě. Tam to všechno začalo.“¹³⁸

V Severní Karolině existoval sociální proud pramenící v tradiční venkovské, maloměstské kultuře, která byla ovlivněna zemědělstvím a výrobou textilu. V posledních dekádách minulého století se tento proud dostal i do nových předměstí, kde se moderní křesťanský fundamentalismus začal projevovat v nezávislých kostelech a v ekonomickém libertarianismu. Právě v tomto proudu nacházel Helms svou základnu podpory.¹³⁹ Jeho několikanásobná vítězství tkvěla ve vzpružení a organizaci oné náboženské pravice a přidržení si středoproudého, podnikatelsky založeného, suburbánního republikána svou zatvrzelou obhajobou svobody podnikání a tradičních hodnot.¹⁴⁰ O starých dobrých časech píše Helms následovně: „Smysl komunity, soucitu, nápaditosti, odvahy, hrdosti a soběstačnosti, který jsme tenkrát znali se zdá nápadně nepřítomný v mnoha dnešních luxusních satelitních městečkách.“¹⁴¹

Dluh z Helmsovy první senátní kampaně v roce 1972 byl zplacen téměř revolučním způsobem, který se prokázal jako výhodný pro mnohé další tradičně konzervativní evangelické kandidáty. Konzervativní konzultant Richard Viguerie totiž ve spolupráci s Helmsem uplatňuje svůj nápad přímo cílené pošty, která oslovovala lidi sympatické k jeho politickým názorům. Obyčejní lidé tak zasílají tisíce šeků o finančních objemech 5, 15 a více dolarů. Toto úsilí dokázalo vytěžením 150,000 dolarů z drtivé většiny splatit dluh.¹⁴² Na těchto základech Helms později postaví svůj *North Carolina Congressional Club*. Ten svou taktikou vybíráním finančních fondů představuje účinný nástroj na obcházení mediálního aparátu. Zaměřuje se přímo na zdroj peněžní podpory a to osobní poštovní výzvou. Počátek masovějšího užívání počítačů tento proces značně zefektivnilo.¹⁴³

¹³⁸ John Wilson, “Senator No: Jesse Helms”, (56:00).

¹³⁹ Ferrel Guillory, „A Political Paradox: North Carolina's Twenty-Five Years Under Jim Hunt and Jesse Helms“, *Southern Cultures* 4, č. 1 (Jaro 1998): 56.

¹⁴⁰ Guillory, “A Political Paradox”, 59.

¹⁴¹ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 152.

¹⁴² „Senator No: Jesse Helms. Dokument o senátorovi Jesse Helmsovi (31:00)“, John Wilson, <https://www.youtube.com/watch?v=hoD5FRJp1hw> (staženo 31.7.2022).

¹⁴³ John Wilson, “Senator No: Jesse Helms”, (32:10).

Senátor ve své sbírce esejí *When Free Men Shall Stand* tvrdí: „Naše politické problémy nejsou ničím jiným než psychologické a morální problémy v jiném podání.“¹⁴⁴ V souboru publikovaném v roce 1976 Helms předkládá svou značku konzervatismu. Značku, která je sice zakořeněna v Bibli, ale prakticky nevnímá stěžejní pasáže jako „kázání na Hoře“. Hovoří o „neslučitelnosti liberalismu s politickou svobodou a biblickou morálkou“ přičemž „ateismus a socialismus či liberalismus, který se projevuje podobně, jsou neoddelitelnými entitami.“ „Když máte muže, kteří již nevěří, že se Bůh podílí na lidských životech, máte muže snažící se Boha nahradit superstátem“.¹⁴⁵

Dle žurnalisty Freda Barnese nebyla do Helmsova nástupu choulostivá sociální témata součástí washingtonské scény. Nikdo se o věcech typu práv homosexuálů či potratů nechtěl bavit kromě nově zvoleného senátora Helmsa.¹⁴⁶ Sám Helms přiznává, že s moralitou začal a otázka potratů se objevila až krátce po jeho zvolení. Takové věci ho údajně nasměrovaly ve snaze měnit i mínění země o určitých tématech.¹⁴⁷ Na jaře roku 1979 totiž poskytuje jako jeden z prvních podporu hnutí *Moral Majority* Jerryho Falwella. Jesse Helms tak hraje v náboru „Nové pravice“ do Republikánské strany stěžejní roli. Evangelíci byli lákáni na témata jako interupce či modlitba ve školách.¹⁴⁸

Reverend Falwell přiznává, že mu Helms poskytnul poradensví, které potřeboval pro formaci svého hnutí. Poté se už zřídkakdy odhodlal k čemukoliv, aniž by s tím nejdříve obeznámil senátora. Byl to přeci jen on, kdo přesvědčuje Ronalda Reagana k přijetí Jerryho Falwella a jemu podobné osoby k bližšímu politickému kontaktu.¹⁴⁹ Je to také během vyostřené kampaně v roce 1984, kdy na Helmsovo váhání ohledně špatných volebních průzkumů Falwell odpovídá: „Senátore, já vím že Satan by si nepřál nic jiného, než aby Jesse Helms složil mandát a vrátil se domů za vnoučaty.“¹⁵⁰ Jeho zdráhání však ve volebním štábu vystřídá vítězný tón poté, co nad demokratickým rivalem vyhrává o čtyři

¹⁴⁴ Ferrel Guillory, „The right hand of God: Jesse Helm’s political theology“, *Commonweal*, 27. ledna 1995.

¹⁴⁵ Ferrel Guillory, „The right hand of God: Jesse Helm’s political theology“, *Commonweal*, 27. ledna 1995.

¹⁴⁶ „Senator No: Jesse Helms. Dokument o senátorovi Jesse Helmsovi (29:40)“, John Wilson, <https://www.youtube.com/watch?v=hoD5FRJp1hw> (staženo 31.7.2022).

¹⁴⁷ John Wilson, „Senator No: Jesse Helms“.

¹⁴⁸ Maxwell Ulin, „Reversing Gears: Jesse Helm’s Embrace of Christian Zionism“, *The North Carolina Historical Review* 95, č. 4 (Září 2018): 379.

¹⁴⁹ John Wilson, „Senator No: Jesse Helms“ (44:35).

¹⁵⁰ John Wilson, „Senator No: Jesse Helms“ (51 :00)

procentní body: “Vyslali jste do světa signál, že Severní Karolína je bohabojný, konzervativní stát.”¹⁵¹

Podpora Ronalda Reagana v primární výzvě proti tehdejšímu prezidentovi Geraldovi Fordovi rovněž upevnila jeho pozici architekta v poválečném znovuzrození konzervativního hnutí.¹⁵² Reagan se u Helmse těšil velké oblibě, jelikož po setkání s ním vypráví, že se jednalo o člověka podobně smýšlejícího, který měl při jeho návštěvě na stole rozevřenou Bibli, což senátorovi rovněž učarovalo.¹⁵³ Jeho *North Carolina Congressional Club* dodával Reaganově kampani návrhy jak v roce 1976, tak ve vítězném roce 1980.¹⁵⁴ Při senátorské debatě s guvernérem Jimem Huntem z roku 1984 o tom, zda by federální vláda měla přestat s veškerým financováním vzdělávacích orgánů se vyjadřuje jasně: „[...] musíme seškrtnat federální výdaje, navrátit kontrolu nad vzděláváním zpět na státní a lokální úroveň, kam dřív patřila a vzkvétala, a dostat odtud federální byrokraty pryč.”¹⁵⁵

K otázce modlení ve školách přistupoval svou oblíbenou taktikou. K diskutovanému zákonu předložil dodatek a doufal, že Senát schválí pozměněné opatření než by riskoval smetení hlavní cíle legislativy.¹⁵⁶ Tzv. „Helmsův dodatek“ vyvolává debatu o tom, do jaké míry odebírá téma modlitby ve školách z jurisdikce všech federálních soudů. Poté, co se ve Sněmovně reprezentantů ukazuje jako neprůchozí, se stává školní modlitba tématem i v prezidentské kampani v roce 1980. Republikánská platformová komise, která byla Helmse silně ovlivněna, zakomponovala do oficiální platformy rezoluci: „Podporujeme v Kongresu republikánské iniciativy na restaurování práv jednotlivce zúčastnit se dobrovolné a nestranné volby ve školách a jiných veřejných prostorech.”¹⁵⁷

¹⁵¹ „Senator No: Jesse Helms. Dokument o senátorovi Jesse Helmsovi (59:50)“, John Wilson, <https://www.youtube.com/watch?v=hoD5FRJp1hw> (staženo 31.7.2022).

¹⁵² Maxwell Ulin, „Reversing Gears: Jesse Helm’s Embrace of Christian Zionism“, *The North Carolina Historical Review* 95, č. 4 (Září 2018): 379.

¹⁵³ „Senator No: Jesse Helms. Dokument o senátorovi Jesse Helmsovi (33:35)“, John Wilson, <https://www.youtube.com/watch?v=hoD5FRJp1hw> (staženo 31.7.2022).

¹⁵⁴ Brian Hardin Thrift, „Jesse Helm’s Politics of Pious Incitement: Race, Conservatism and Southern Realignment in the 1950’s“, *The Journal of Southern History* 74, č. 4 (Listopad 2008): 888.

¹⁵⁵ John Wilson, „Senator No: Jesse Helms“, (27:45).

¹⁵⁶ Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987), 127.

¹⁵⁷ Edel, „Defenders of the Faith“, 128.

2.2.1 Izraelská otázka

U dnešních evangelických kandidátů je typická silná podpora pro židovský stát. U Jesseho Helmse tomu nebylo jinak. To ovšem neplatí na počátku jeho senátní kariéry. Na příkladu Jesseho Helmse je dobré pozorovat tuto evoluci, počínající u evangelické zdráhavosti k sionistické problematice, a její přetavení v postupnou plnou podporu. Hned po nástupu do Senátu v roce 1973 si Helms totiž vysluhuje titul jednoho z nejméně nejvýřečnějších kritiků Izraele.¹⁵⁸ Jakožto novopecený senátor totiž představuje rezoluci vyžadující postoupení Západního břehu Jordánsku a zároveň odmítá ekonomickou a vojenskou pomoc Izraelcům.

Na počátku 80. let se zvláště vyznačuje zdržováním toku zdrojů a peněz pod podmínkou zastavení stavební činnosti na okupovaných územích.¹⁵⁹ Izraelská invaze do Libanonu v roce 1982 byla Helmssem jednoznačně odsouzena a navrhol „pozastavení vztahů“ s židovským státem, dokud nebude vyhlášeno příměří. Nešťastné načasování senátorova tvrdého postoje však spočívalo ve změně amerického veřejného mínění ve prospěch Izraele a počínající zarputilé evangelické obrany židovského státu.¹⁶⁰ Jednou z hlavních zásad křesťanského sionismu totiž byla, že dokud onen stát nebude svobodný, lidstvo bude opakovat nekonečná historická pochybení.¹⁶¹ Veřejnost v roce 1974 vnímala Izrael ze 77 % jako „spřátelenou zemi“ či jako „blízkého spojence“. Během 70. let se do roku 1980 dostala podpora pro židovský stát v případě dalšího ozbrojeného izraelsko-palestinského konfliktu postupně na hranici 47 %. Tyto sympatie byly primárně vedeny Američany židovského původu a právě protestantskými evangelíky.¹⁶² Helmsův obrat v postoji může být považován za stěžejní krok ve smyslu přijetí sionismu do amerického konzervatismu. Helms připisoval tuto změnu ve vnímání situace své návštěvě Izraele v roce 1985, avšak bližší detaily, proč tak učinil, nebyly nikdy objasněny.¹⁶³

¹⁵⁸ Maxwell Ulin, „Reversing Gears: Jesse Helm’s Embrace of Christian Zionism“, *The North Carolina Historical Review* 95, č. 4 (Září 2018): 377.

¹⁵⁹ Ulin, „Reversing Gears“, 377.

¹⁶⁰ Ulin, „Reversing Gears“, 384.

¹⁶¹ Ronald R. Stockton, „Christian Zionism: Prophecy and Public Opinion“, *Middle East Journal* 41, č. 2 (Jaro 1987): 237.

¹⁶² Ulin, „Reversing Gears“, 384.

¹⁶³ Ulin, „Reversing Gears“, 380.

V rámci křesťanské pravice se tímto způsobem zrodí jistá prorocká značka politiky. Ta spočívala v tezi, že Američané jsou moderní vybraní lidé kráčející ve šlépějích Izraelitů, kteří rovněž porušili závazek tím, že se otočili od víry směrem k hříchu a sekularismu.¹⁶⁴ V jejich očích se tak jedná o moderní verze těchto starodávných proroků. Helms se takového stylu dokázal náležitě držet: „Israel prosperoval v časech kdy žil podle slov Božích. Když se skrze nemorálnost a nevěřičnost odvrátil od Božího zákona, utrpěl Izrael civilní nepokoje, neschopnost udržet mír a bezpečnost a nakonec zajetí. Izrael si však uvědomil své chyby a začal naléhavě prosit Boha, aby pomohl svému vybranému lidu.“¹⁶⁵ V rámci uplatnění tohoto vzkazu na Spojené státy zvolává po politickém vzdoru: „Americký lid se musí pozvednout a převzít svou zemi zpět od lenivých, rozporuplných, marnotratných a zrádných jedinců, kteří vysměňovali naše svobody za takovou zkázu.“¹⁶⁶

Mimo často citované náboženské souznění viděl historik Tom Packer možné důvody i v sovětském úpadku v regionu a v přehodnocení amerického soustředění na antikomunismus. Potlačení levicového terorismu se tak mělo stát novou prioritou, která se dokonale překrývala s izraelskými zájmy. Politická scéna židovského státu se v 80. letech ubírá více do prava a vládnoucí strana Likud premiéra Menachima Begina se tak jeví jako přirozený partner strany Republikánské.¹⁶⁷ Během těžké kampaně v roce 1984 je totiž Helms osočen z „nejhorší anti-Izraelské pověsti ze všech členů amerického Senátu“. Frustrace z řad občanů židovského původu v Severní Karolíně mohla hrát rovněž roli.¹⁶⁸ Dle *Jewish Community Bulletin* hlasoval Helms proti izraelským zájmům ve všech 25 senátních hlásování, která se týkala „americko-izraelských vztahů“.¹⁶⁹

Změny v evangelickém chápání izraelské problematiky v průběhu 70. let znamenaly i výrazný posun v jižanské podpoře židovského státu relativně ke zbytku americké populace. U Helmsovi voličské základny tomu nebylo jinak.¹⁷⁰ Jeden z jeho kancelářských spolupracovníků Jim Lucier použil pro rozdělení politiků pojmy „racionální“ a

¹⁶⁴ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 157.

¹⁶⁵ Jesse Helms, *When Free Men Shall Stand* (Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1977), 120-121.

¹⁶⁶ Helms, „When Free Men Shall Stand“, 121

¹⁶⁷ Maxwell Ulin, „Reversing Gears: Jesse Helm’s Embrace of Christian Zionism“, *The North Carolina Historical Review* 95, č. 4 (Září 2018): 380.

¹⁶⁸ Ulin, „Reversing Gears“, 381.

¹⁶⁹ Ulin, „Reversing Gears“, 392.

¹⁷⁰ Ulin, „Reversing Gears“, 388.

„normativní“. Racionalista dle jeho klíče používal rozum jakožto jediné vodítko ve svém chování. Normativní politik se zas nikdy nevzdálí od křesťansko-židovských zásad. Jesse Helms podle něj jednoznačně spadal do té druhé kategorie.¹⁷¹ Zmíněná senátní kampaň proti tehdejšímu demokratickému guvernérovi Severní Karolíny Jimovi Huntovi se i po stránce finanční nesla tématicky. Ve volebním cyklu v roce 1984 se totiž štáb Helmsova protikandidáta stal třetím největším příjemcem finančních darů od pro-izraelských PACů. Obnášely tak 30 % veškerých PAC darů Huntovy kampaně, což je úctyhodné i vzhledem k pouhé 20 tisícové židovské populaci nacházející se tenkrát v celém státě.¹⁷² Huntova kampaň tak byla připravena vůči Helmsovi využít antipatie příznivců Izraele.

To vše se změní, jakmile Helms v témže roce žádá tehdejšího prezidenta Ronalda Reagana o přemístění americké ambasády do Jeruzaléma. Jednalo se o gesto, které bylo v Kongresu vždy populární u nejoddanějších zastánců židovského státu.¹⁷³ Je to akt, který se reálně uskuteční až o více než 30 let později a to za administrativy Donalda Trumpa. Zmíněný postoj vůči izraelským osadám byl Helmse v roce 1985 také přepočítán, když udává svůj souhlas s nadálou okupací palestinské půdy.¹⁷⁴ Dle historika Toma Packera se tak u Helmse jednalo o velice vzácnou změnu názoru na zásadní politické téma. Výjimka potvrzující pravidlo, jelikož senátorova reputace byla hlavně založena na jeho neochotě se názorově jakkoliv vyvíjet.¹⁷⁵

2.3 Pat Robertson 1988

Kandidatura průkopníka televangelismu Pata Robertsona na prezidenta Spojených států byla v roce 1988 i v republikánských kruzích považována za cosi unikátního. Ve své kampani se totiž odkazuje na Boha nebývalým způsobem, přičemž roli vládního aparátu definuje skrze své náboženské zásady. Založením první křesťanské televizní stanice operující na 24 hodinové bázi a vlivem na náboženský diskurz byl dle mnohých

¹⁷¹ Albert R. Hunt a James M. Perry, „The Machine That Helms Built“, *The Washington Post*, 26. července 1981.

¹⁷² Maxwell Ulin, „Reversing Gears: Jesse Helm’s Embrace of Christian Zionism“, *The North Carolina Historical Review* 95, č. 4 (Září 2018): 392.

¹⁷³ Ulin, „Reversing Gears“, 378.

¹⁷⁴ Ulin, „Reversing Gears“, 378.

¹⁷⁵ Ulin, „Reversing Gears“, 379.

stělesněním dopadů Reaganovy revoluce.¹⁷⁶ Až překvapující úspěch v úvodních primárních soubojích vede k jeho nebyvalému vlivu na samotný stranický sjezd.¹⁷⁷ Díky svému silnému umístění v primárním klání GOP v Iowě, Minnesotě a Jižní Dakotě¹⁷⁸ představil nebezpečí pro republikánské status quo. V tomto úspěchu mu byly více než nápomocné dobré organizační schopnosti a úctyhodný finanční obnos určený na kampaň. Finančně byl překonán pouze tehdejším viceprezidentem Georgem H.W. Bushem.¹⁷⁹

V prvotním testu odolnosti, proslulém systému volení republikána pomocí tzv. Ames Straw Poll v Iowě v roce 1987 se Robertson ukázal jako skutečně znepokojující síla. Funguje jako výstražný signál v očích dlouholetých představitelů republikánského hlavního proudu.¹⁸⁰ V jádru věci se jednalo o benefiční akci pro Republikánskou stranu státu Iowa. Shromáždění lze popsat jako cosi mezi okresním jarmarkem a politickým sjezdem. Každopádně se jednalo o angažmá republikánských aktivistů.¹⁸¹ Tato startovací pozice byla všeobecně chápána jako indikátor síly daného kandidáta při budoucí stranické nominaci.¹⁸²

Sám Pat Robertson přiznal, že tomuto systému plně nerozuměl. Jasně však bylo, že viceprezidenta Bushe kategoricky porazil.¹⁸³ Republikánský senátor Chuck Grassley o šokujícím výsledku hovořil takto: „Do toho okamžiku jsem nikdy neviděl dominanci evangelických křesťanů v republikánské frakci. Od této chvíle je to však velice zřetelné.“¹⁸⁴ Tehdejší ministr financí v Reaganově administrativě a republikánský státník James Baker dodává: „Hovoří to o zásadním vzestupu evangelických voličů jako bloku v Iowě a určitým způsobem i v Republikánské straně. Pat Robertson byl televangelista [...], ztělesnění outsidera.“¹⁸⁵

¹⁷⁶ David John Marley, „Ronald Reagan and the Splintering of the Christian Right“, *Journal of Church and State* 48, č. 4 (Podzim 2006): 853.

¹⁷⁷ Stephen D. Johnson, Joseph B. Tamney a Ronald Burton, „Pat Robertson: Who Supported His Candidacy for President?“, *Journal for the Scientific Study of Religion* 28, č. 4 (Prosinec 1989): 388.

¹⁷⁸ Wayne King, „Pat Robertson: A Candidate of Contradictions“, *The New York Times*, 27. února 1988.

¹⁷⁹ Wayne King, „Pat Robertson: A Candidate of Contradictions“, *The New York Times*, 27. února 1988.

¹⁸⁰ „Iowa Caucus History: The Rise of the Christian Conservative Movement in 1988 (3:10)“. Iowa PBS, <https://www.iowapbs.org/iowapathways/artifact/iowa-caucus-history-rise-christian-conservative-movement-1988> (staženo 31.7.2022).

¹⁸¹ Aaron Blake, „The Ames Straw Poll, explained“, *The Washington Post*, 8. srpna 2011.

¹⁸² Blake, „The Ames Straw Poll“.

¹⁸³ Iowa PBS, „Iowa Caucus History“, (3:18).

¹⁸⁴ Iowa PBS, „Iowa Caucus History“, (3:30).

¹⁸⁵ Iowa PBS, „Iowa Caucus History“, (3:40).

Hlavní protivník Bush byl sice vychován v nábožensky založené rodině patriarchy Prescottta Bushe, vše v jeho pozadí mu však naznačovalo, že náboženství je osobní, nikoliv veřejná záležitost.¹⁸⁶ Mísení politiky a náboženského vyznání tedy nepřipadalo během kampaně v úvahu. Soustředil se tak na zahraniční politiku a na téma křesťanské pravice odpovídal pouze po dotázání.¹⁸⁷ Předěl mezi voliči spočíval údajně v „amatérství“ Robertsonových a „profesionalitě“ těch Bushových. Kampaň televizního kazatele tak podporují lidé nově mobilizovaní, ideologicky motivovaní a oddanější kandidátovi nežli straně. Viceprezidenta naopak vyzdvihují dlouholetí republikáni, spíše pragmatici než ideologové a lidé, kteří dávají přednost straně před kandidátem.¹⁸⁸ Zároveň bývali starší, s vyšším příjmem a vyšším vzděláním.¹⁸⁹ Invektivy vůči Robertsonovým primárním voličům nešetřil například předseda GOP v Michiganu, který se o jejich působení při státním stranickém sjezdu vyjádřil jako o „té barové scéně z Hvězdných válek.“¹⁹⁰

V Robertsonově reklamním spotu běžícím v Jižní Karolíně se objevuje i chvalitebný citát Paula Weyricha: „Více než kdokoliv jiný, on je národní konzervativní postavou, která se vyrovná tomu, co dokázal Reagan a daleko jej předčit.“¹⁹¹ Jeho celebrita na náboženské pravici byla výsledkem účinkování ve vlastním pořadu *700 Club*. Tato silně politicky zaměřená relace měla nejvyšší sledovanost ze všech televizních pořadů s náboženskou tematikou.¹⁹² Výzkum z roku 1986 prokázal, že až 29 % vysílání bylo věnováno politickému dění. Bylo tak jasně nejvíce politicky zaměřené ze všech podobných. Je tak logické, že divácká základna měla osobní preference pro Robertsona jako kandidáta již předem dané. Tento fakt spojený s rozsáhlou spoluprací s převážně konzervativními protestantskými kostely a denominacemi měl velký dopad na podporu kampaně. Dobře financovaný politický mechanismus a celebrita Robertsonovi přidávaly na potenciálu.¹⁹³

¹⁸⁶ Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 21.

¹⁸⁷ Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 22.

¹⁸⁸ James M. Penning, „Pat Robertson and the GOP: 1988 and beyond“, *Sociology of Religion* 55, č. 3 (Podzim 1994): 328.

¹⁸⁹ Penning, „Pat Robertson and the GOP“, 330.

¹⁹⁰ Penning, „Pat Robertson and the GOP“, 329.

¹⁹¹ „Robertson Commercial. Reklamní spot Pata Robertsona z roku 1987“, C-SPAN, <https://www.c-span.org/video/?3799-1/robertson-commercial> (staženo 31.7.2022).

¹⁹² Stephen D. Johnson, Joseph B. Tamney a Ronald Burton, „Pat Robertson: Who Supported His Candidacy for President?“, *Journal for the Scientific Study of Religion* 28, č. 4 (Prosinec 1989): 388.

¹⁹³ Johnson, „Pat Robertson“, 388.

Poté co průzkumy ukázaly, že velké množství voličů si nepřeje, aby se o Bílý dům ucházel pastor, Robertson na svůj duchovní post dobrovolně rezignuje.¹⁹⁴

Prvopočátky jeho mise se zhmotnily okolo roku 1981, kdy jeho duchovní řád na televizní stanici CBN (Christian Broadcasting Network) vytvořil dceřinou společnost *Freedom Council*, která se měla postarat o vzdělání křesťanů v oblasti volebního procesu.¹⁹⁵ Tato od daní osvobozená entita byla v době jeho kandidatury zkoumána příslušným úřadem i kvůli možnému využití jakožto politického předstupně. Jeho televizní impérium mělo dosah do 30 milionů domácností a pod jeho vedením inkasovalo přes 200 milionů dolarů ročně.¹⁹⁶ Jako důsledek rozporu mezi Robertsonovou sekulární a duchovní stranou může být přisuzování televangelického úspěchu svému smyslu pro obchod. Ten samý úspěch však v dobách před kampaní odkazoval právě Božímú zásahu. Ve snaze rozšířit svou voličskou základnu trval na svém mediálním vyobrazení jako bývalý křesťanský hlasatel a nikoliv televizní evangelík.¹⁹⁷

Témata kampaně se často vměšovala do rodinných a mezilidských záležitostí. Korelace s hlavní misí křesťanské pravice není náhodná. Položky, jako návrat k zásadám tradiční rodiny, modlitba a četbu Bible ve školách,¹⁹⁸ domácí role ženy, sexuální disciplína a hlavně postoj vůči potratům,¹⁹⁹ byly v popředí diskuse. V porovnání s viceprezidentem Bushem panoval u voličů největší rozdíl v podpoře právě na základě podobných témat. Tyto body však mohly být pozitivně vnímány i tzv. sociálními tradicionalisty. Názorové rozkoly mezi sympatizanty Bushe a Robertsona na základě morálních a zahraničních/obrných témat bývaly zásadní, zatímco ty ekonomické byly citelně menší.²⁰⁰ Za cíl svého počínání si Robertson stanovil jakousi „duchem naplněnou vládní byrokracii“ a rozjímal, čeho všeho by ve Spojených státech mohlo být dosaženo, kdyby jen země byla řízena „duchem naplněnými křesťany“. Dále také duchem naplněný prezident, členové administrativy, senátoři či reprezentanti.²⁰¹

¹⁹⁴ Wayne King, „Pat Robertson: A Candidate of Contradictions“, *The New York Times*, 27. února 1988.

¹⁹⁵ King, „Pat Robertson“.

¹⁹⁶ King, „Pat Robertson“.

¹⁹⁷ King, „Pat Robertson“.

¹⁹⁸ James M. Penning, „Pat Robertson and the GOP: 1988 and beyond“, *Sociology of Religion* 55, č. 3 (Podzim 1994): 332.

¹⁹⁹ Stephen D. Johnson, Joseph B. Tamney a Ronald Burton, „Pat Robertson: Who Supported His Candidacy for President?“, *Journal for the Scientific Study of Religion* 28, č. 4 (Prosinec 1989): 390.

²⁰⁰ Penning, „Pat Robertson and the GOP“, 332.

²⁰¹ King, „Pat Robertson“.

2.3.1 Kult osobnosti

V kapacitě „proroka Božího“ byl prý schopen odvrátit i hurikány. Jsou to právě podobná přirovnání, která vedla kritiky k jeho označení za megalomana s odpovídajícím egem. Robertson si byl jist počtem znepokojených Američanů. „Společně s protestanty a katolíky máme dostatek hlasů na ovládnutí této země. A když lidé řeknou, že už toho mají dost, tak ji skutečně ovládneme,“ prohlašuje před jedním obecnstvem.²⁰² Bez nadsázky se totiž projevuje totální jistotou o Božích úmyslech. Muž, který již v počátcích svého duchovního úřadu cítil „čisté spojení“ k Bohu.

Tato provázanost se Svatým duchem mu prý umožňovala téměř okamžitě rozeznat, zda člověk lže či mluví pravdu.²⁰³ „Bůh mi řekl, abych si nárokoval svět,“ tvrdil. Začít vnímat veškeré své potíže jako boží potíže a úspěchy jako boží vítězství,²⁰⁴ je něco, co se zásadním způsobem projevuje i do veřejného vystupování a především rozhodování. Když hovoří o pádu říše Římské, poukazuje na následný rozkvět Svaté říše římské, která ji nahradila. Další tisíciletí tak křesťané přináší evropskou kulturu celému světu jako v případě křížových výprav, věku objevitelských plaveb až po kolonizace periferních oblastí. Amerika je jím vnímána jako kulminace tohoto hnutí. „Dnes jsou Spojené státy americké posledním velkým projevem vítězství křesťanského světa. Amerika je tím nejsilnějším národem, který vyvstal z křesťanské tradice od Karla Velikého dodnes,“ tvrdil.²⁰⁵

Jako samozvaný milovník „vína, žen a hudby napříč kontinenty“ hlásal, že Bůh mu již za minulé hříchy odpustil. Dle vlastních standardů hříšné jednání mu však nebylo cizí, jelikož byl ochoten zkomolit datum své svatby, aby zatajil fakt, že prvorozené dítě přišlo na svět pouhých deset týdnů po obřadu.²⁰⁶ V jiném případě zas propustil svého hlavního

²⁰² Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 169.

²⁰³ Lienesch, „Redeeming America“, 49.

²⁰⁴ Lienesch, „Redeeming America“, 49.

²⁰⁵ Lienesch, „Redeeming America“, 202.

²⁰⁶ Wayne King, „Pat Robertson: A Candidate of Contradictions“, *The New York Times*, 27. února 1988.

producenta kvůli nevěře ve svém soukromém životě.²⁰⁷ Robertsonův přístup ke vztahům mezi mužem a ženou byl jasný i přes silnou dávku protirečení. K pohlavnímu styku nesmělo dojít před uzavřením manželského svazku. Zmíněné výročí svatby slavil na své narozeniny kvůli údajné hanbě, která by byla na jeho rodinu jinak uvalena. Paní Robertsonová v tomto ohledu během kampaně omlouvala jeho špatnou pověst. Pat prý dostával negativní reputaci jako šovinista. „Nejsem otrava, ale podložka také ne,“ nechala se slyšet.²⁰⁸

U Robertsona panovala duchovní interpretace i u těch nejelementárnějších dokumentů americké státnosti. Deklarace nezávislosti tak byla údajně inspirována historií Starého zákona a učením Nového zákona.²⁰⁹ Jamese Madisona zas popisuje jako „Anglikána s novo-pravicovým zabarvením“, jako „fundamentalistu převlečeného za Establishment.“²¹⁰ Vnímání pozemské divočiny jako duševní pustiny²¹¹ byl Robertsonův styl uvažování při hlásání své vize pro Ameriku. Tvrzení, že Bůh mu plní zázraky na přání, schopnost naslouchat přímé řeči Boha i Satana a mluvení nesrozumitelnou řečí je pouhý výčet odvážných vlastností, které otevřeně hlásal stoupencům. Přesto se snaží dostat do pozice republikána hlavního proudu. Mnoho jeho usnesení bylo setkáno s nedůvěrou vně i uvnitř republikánského aparátu.²¹²

Kolaps kampaně přichází poté, co se přesouvá z prostředí osobní politiky tváře v tvář jednotlivých státních výborů do anonymního prostředí stranického sjezdu a počítání delegátů. Primární sezóna se odehrávala s pozadím sexuálního skandálu reverenda Jimmyho Swaggarta.²¹³ Dále se projevila Robertsonova samotná politická neschopnost a to v případě zkresleného podání jeho armádního působení, nepodloženým tvrzením, že se na Kubě nachází sovětské rakety, či ujištěním, že vlastní zásluhou odvrátil hurikán Glorii od pobřeží Virginie.²¹⁴ Zásadní problém však spočíval v náboženské koaliční pospolitosti, kterou Robertson jednoduše nebyl schopen udržet. Zatímco Falwell a jiní fundamentalisté

²⁰⁷ Wayne King, „Pat Robertson: A Candidate of Contradictions“, The New York Times, 27. února 1988.

²⁰⁸ King, „Pat Robertson“.

²⁰⁹ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 146.

²¹⁰ Lienesch, „Redeeming America“, 181.

²¹¹ Lienesch, „Redeeming America“, 38.

²¹² King, „Pat Robertson“.

²¹³ Lienesch, „Redeeming America“, 17.

²¹⁴ Lienesch, „Redeeming America“, 17.

se odštěpují směrem k Bushově táboru, evangelíci začali podporovat Jacka Kempa. Robertsonovi tak ke konci experimentu zbydou pouze charizmatici jako on sám.²¹⁵

2.4 George W. Bush 2000

U guvernéra George W. Bushe coby úspěšného kandidáta na post prezidenta Spojených států dochází v roce 2000 k dosažení nové evangelické mety v rámci Republikánské strany. Nejen že neskrývá své sympatie k evangelíkům, ale z pozice samozvaného znuzozrozeného křesťana je dokonce jedním z nich.²¹⁶ Otevřeně tak soucítí s voliči, které považuje za „na víře založenou komunitu.“²¹⁷ Je však nutné si uvědomit, že v této kampani se k otázce náboženství stavěl otevřeně i demokratický protikandidát Al Gore a to obzvlášť skrze rádoby viceprezidenta Joesa Liebermana.²¹⁸ Samotné rozhodnutí kandidovat na prezidenta muselo projít zevrubnou modlitbou nespočtem skupin duchovních.²¹⁹ V dobách pochyb a výzev se Bush ve vši otevřenosti spoléhal na náboženství ve věci vedení, sebevědomí a útěchy.²²⁰ Před svou druhou inaugurací do guvernérského křesla v roce 1999 se schází se skupinou knězů v megakostele v Grapevine v Texasu. Okolo 15 duchovních, bílých, černých, evangelíků i pentekostálů vyzpovídalo Bushe ohledně názorů na Bibli, potraty a rasové záležitosti.²²¹ Bush se jim také svěřuje s obavami o možných dopadech kampaně na manželku a děti. Poté následovala modlitba za celou rodinu.²²² Při samotném souboji o Bílý dům takto podává i určitý kontrast se svým demokratickým předchůdcem Billem Clintonem, který svými avantýrami vzbuzoval v určitém segmentu populace necht.²²³

²¹⁵ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 17.

²¹⁶ David E. Campbell, „Religious Threat in Contemporary Presidential Elections”, *The Journal of Politics* 68, č. 1 (Únor 2006): 106.

²¹⁷ Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 22.

²¹⁸ Campbell, „Religious Threat“, 107.

²¹⁹ Laurie Goodstein, „The 2000 Campaign: Matters of Faith; Bush Uses Religion as Personal and Political Guide”, *The New York Times*, 22. října 2000.

²²⁰ Goodstein, „The 2000 Campaign”.

²²¹ Goodstein, „The 2000 Campaign”.

²²² Goodstein, „The 2000 Campaign”.

²²³ Stephen Graubard, *Prezidenti: Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi* (Praha: BB/art s.r.o., 2007), 579.

Většinu svého bohabojného života tráví jako metodista kostela v Highland Parku v Dallasu.²²⁴ Je to však v Prvním Spojeném Metodistickém kostele v Austinu, kde se po znovuzvolení gubernérem rozhoduje kandidovat na prezidentský úřad. Ve svém životopise píše o mši reverenda Craiga, která „se pro něj natáhla, chytila ho a změnila mu život.“ Hovořil o Mojžíšovi, zdráhajícím se vůdci a o hladu lidu po vedení.²²⁵ V momentě sebereflexe zde zmiňuje, že Mojžíš měl pro své poslání veškeré možné výmluvy. Nevedl příkladný život, nebyl si jist, zda ho lidé budou následovat a ani se neuměl tak dobře vyjadřovat. V tom se guvernér prý trochu viděl.²²⁶ Matka Barbara Bushová mu řekla, že „mluví k němu“.²²⁷ Při svém inauguračním projevu v roce 2001 se odvolává na vyšší bytost celkem desetkrát a to včetně tvrzení: „Budu pracovat na vybudování jednotné země spravedlnosti a příležitosti. Víím, že je to v našich silách, jelikož jsme vedeni silou větší než jsme my sami, která nás tvoří sobě rovnými, k obrazu svému.“²²⁸

Stejně jako kterýkoliv jiný kandidát musí i ten evangelický disponovat určitým charizmatem a schopností přesvědčit voliče o autentičnosti svého poslání. Bush se svou texaskou odlehčeností dokázal už v primárních soubojích zabodovat. Například v Jižní Karolíně se u podporovatelů údajně jednalo o spirituální spříznění. Nikoliv o organizovanou snahu křesťanské pravice.²²⁹ Dle jistého reverenda Allena Phillipse se „konzervativní evangeličtí křesťané identifikovali s gubernérem Bushem, jelikož má zkušenost s poznáním Ježíše Krista jakožto svého spasitele.“²³⁰ Televizní kazatel a zakladatel *Christian Coalition* Pat Robertson poukazoval na to, že členové jeho organizace varovali náboženské konzervativce před lidmi jako senátor John McCain. K rozporu s ním docházelo právě na základě reformy financování kampaní, kterou McCain podporoval. Dle Robertsona by její prosazení totiž mělo za následek nežádoucí dopad i na organizace jakou byla ta jeho.²³¹

²²⁴ Laurie Goodstein, „The 2000 Campaign: Matters of Faith; Bush Uses Religion as Personal and Political Guide“, *The New York Times*, 22. října 2000.

²²⁵ George W. Bush, *Decision Points* (London: Virgin Books, 2010), 61.

²²⁶ George W. Bush, *Decision Points* (London: Virgin Books, 2010), 61.

²²⁷ Bush, „Decision Points“, 61.

²²⁸ Clint Willis a Nate Hardcastle, *Jesus Is Not a Republican: The Religious Right's War on America* (New York City: Thunder's Mouth Press, 2005), 119.

²²⁹ Gustav Niebuhr, „The 2000 Campaign: The Christian Right; Evangelicals Found a Believer in Bush“, *The New York Times*, 21. února 2000.

²³⁰ Niebuhr, „The 2000 Campaign“.

²³¹ Niebuhr, „The 2000 Campaign“.

Guvernér však obecně čerpal z obeznámenosti s náboženským slovníkem, který tolik rezonoval s evangelickými protestanty. Bush jakožto spojený metodista často hovořil o prodělání konverze. Proti McCainovi tedy maximálně využívá tématické oblasti s největším stimulačním potenciálem pro náboženskou pravici.²³² Kritizuje senátorův daňový návrh z hlediska komplikací při odečtu dobročinných příspěvků a v reklamních spotech ho obviňuje z nedostatečného soucitu ke kostelům.²³³ Jistý pan McGee z baptistické kongregace v Columbiu dokonce tvrdil, že Bushova slova o Kristu byla jedním z definujících a objasňujících momentů celé kampaně.²³⁴ Její součástí byla i poštovní obsílka s brožurkou, ve které je kandidát popisován jako „prokázaný konzervativní vůdce pro ochranu rodiny a života“. Dále se odkazoval i na známost se slavným reverendem Billym Grahamem.²³⁵ Zatímco kampaň byla z hlediska otevřenosti o náboženském přesvědčení vnímána pozitivně, někteří voliči v Jižní Karolíně cítili i snahu vnést do nich o McCainovi rozpaky. Jednu anekdotu z Charleston County vypráví zástupkyně Republikánské strany a senátorova podporovatelka z tamního okresu Cyndi Mostellerová: „John McCain byl definován v tak negativním světle. Volali mi dobří křesťanští lidé a ptali se: ‘Cindy je v pořádku volit McCaina? Je to tak v pořádku?’“.²³⁶

Poštovní obsílky byly rozeslány do přibližně 140,000 domácností. Druhá z brožur upozorňovala na „10 znepokojujících faktů o Johnu McCainovi. Zde se čtenář dozvěděl o jeho postojích vůči výzkumu plodové tkáně, potratům či reformy financování kampaní,²³⁷ která se týkala i skupin angažujících se v podobných taktikách. Pat Robertson se osobně přidává negativními komentáři o arizonském senátorovi ve svém nedělním televizním vysílání. Nahrává i telefonický vzkaz podporující Bushe v tomto státě.²³⁸ John McCain se po krátké snaze o křesťanské hlasy vzdal kvůli uvědomění si marnosti počínání. Místo toho napadá Bushe za přílišnou blízkost k „netolerantním“ a „anti-katolickým“ religiozním konzervativcům.²³⁹

²³² David Firestone, „Republicans to Test the Religious Right's Strength in South Carolina“, *The New York Times*, 13. února 2000.

²³³ Firestone, „Republicans to Test Religious Right's Strength“.

²³⁴ Gustav Niebuhr, „The 2000 Campaign: The Christian Right; Evangelicals Found a Believer in Bush“, *The New York Times*, 21. února 2000.

²³⁵ Niebuhr, „The 2000 Campaign“.

²³⁶ Niebuhr, „The 2000 Campaign“.

²³⁷ John C. Green, Mark J. Rozell a Clyde Wilcox, *The Christian Right in American Politics: Marching to the Millennium* (Washington D.C.: Georgetown University Press, 2003), 29.

²³⁸ Green, „The Christian Right in American Politics“, 29.

²³⁹ Green, „The Christian Right in American Politics“, 35.

Před třetí prezidentskou debatou se Bush telefonicky spojuje s Jamesem Robisonem, moderátorem křesťanské talk show v Dallasu, aby spolu mohli rozjímat. Dle Robisona se spolu přes telefon pomodlili, aby „Bůh Bushe obdařil klidem, sebevědomím a moudrostí nad tím, kdy mluvit a kdy naopak být zticha“.²⁴⁰ Jako kandidát si guvernér velkou měrou zakládá na svém „znovuzrození“ a kání se za hříchy minulosti. Hodně mu záleží na tom, jak odpovídat na otázky týkající se jeho dřívějšího vztahu k alkoholu a spekulací ohledně užívání návykových látek.²⁴¹ Jak při debatách, tak během rozhovorů u něj existoval barometr na dostatečný projev skromnosti před diváky.²⁴² Opakovaně se totiž odkazoval na stejný biblický verš týkající se hříchu a pokrytectví. Parafrázuje tak verš z Knihy Matyáše z Nového zákona: „Nebudu se pokoušet o vyjmutí smítka z tvého oka, když mám ve svém poleno.“²⁴³

Jedna z prozrazujících instancí přichází při primární debatě se spolustraníky v prosinci 1999 v Des Moines. Moderátor se dotázal účastníků o jmenování politického filozofa či myslitele, se kterým nejvíce souzní a proč. Bush dle vlastních slov kontemplanuje nad Johnem Stuartem Millem či Johnem Lockem kvůli přínosu v oblasti přírodního zákona či Abrahamem Lincolnem, vždy tak populární stranickou ikonou GOP. Když však dochází řada na texaského guvernéra, pronese jednoduše: „Kristus, jelikož mi změnil srdce.“²⁴⁴ Reakce rodičů byla pro Bushe překvapující. V telefonátu mu sdělují, že by mu jeho odpověď snad neměla příliš ublížit. Do té chvíle si totiž nic podobného nepřipouštěl.²⁴⁵

Pravé umění se skrývalo v Bushově schopnosti být považován za jakýkoliv typ křesťana, kterého preferovali církevní představitelé. Jeho vlastní metodistický kněz ho považoval za nedogmatického věřícího středního proudu, zatímco konzervativní jižanští Baptisté v něm vidí souputníka, který ctí stejné morální hodnoty jako oni. „Náš kostel se nachází ve středním proudu. Jedná se o velice tradiční, velice otevřený kostel. Zde si pan Bush přál být. Myslím si, že je umírněný. Nemám strach, že by se stal více dogmaticky smýšlejícím

²⁴⁰ Laurie Goodstein, „The 2000 Campaign: Matters of Faith; Bush Uses Religion as Personal and Political Guide“, *The New York Times*, 22. října 2000.

²⁴¹ Goodstein, „The 2000 Campaign“.

²⁴² Goodstein, „The 2000 Campaign“.

²⁴³ Goodstein, „The 2000 Campaign“.

²⁴⁴ George W. Bush, *Decision Points* (London: Virgin Books, 2010), 71.

²⁴⁵ Bush, „Decision Points“, 71.

jedincem“, hodnotí reverend Mark Craig.²⁴⁶ Otázka interupcí je téma, které dokázalo postihnout i zmíněnou kandidátovu kongregaci. Craig tvrdil, že je příznačné, že jeho sbor neudělal z práva na potrat téma, jelikož se skládá z obou stran argumentu a to včetně těch, kteří si nepřejí, aby do otázky zasahovala vláda, i těch, kteří se k věci nevyjadřují. Sám Bush se například k otázce evoluce stavěl velice shovívavě: „Co se týče teorie evoluce, myslím si, že stále není jednoznačné, jak Bůh vlastně stvořil Zemi. Bibli vyloženě nepoužívám k předpovězení vědeckých poznatků.“ Jedná se tak o zásadní odbočku od fundamentalistického smýšlení.²⁴⁷

Bushova poutní cesta zahrnovala klasické protestantské kongregace, mužské skupiny pro studium Bible, soukromé diskuze s reverendem Billym Grahamem, evangelické megakostely a Západní zeď v Izraeli.²⁴⁸ Písmo Sváté považoval za text, ze kterého bylo možné čerpat hodně síly a útěchy. Zároveň zde bylo možné nalézt životní moudra. Neznamenal to prý, že veršům věřil v doslovné podobě.²⁴⁹ Evangelické křesťanství dle vlastních slov plně oslavuje po přečtení slavného příběhu o konverzi Svatého Pavla při cestě do Damašku.²⁵⁰ Bush totiž zvládal klást důraz na obrazné a všezahrnující aspekty víry. Potenciálně kontroverzním specifickým se obratně vyhýbal. Ponaučení si také bral ze své první kampaně na guvernéra, kdy jednomu reportérovi sděluje, že do Nebe se dostanou pouze ti jedinci, kteří přijmou Ježíše Krista za svého spasitele. Následující kontroverze měla své sebereflexní důsledky. „Rychle se naučil o takových věcech být zticha, aby nemusely vůbec podléhat diskusi“, podotkl jeden z jeho přátel.²⁵¹ Většinu nabídek o rozhovor na téma jeho náboženského přesvědčení během prezidentské kampaně tak odmítá.²⁵²

Je pozoruhodné, že v memoárech píše o vlastním skepticizmu vůči politikům, kteří náboženství využívají k získání hlasů. Nevěřil prý v metodistický, židovský či muslimský přístup k veřejné politice. Role vlády neměla spočívat v protěžování jakéhokoliv vyznání.

²⁴⁶ Laurie Goodstein, „The 2000 Campaign: Matters of Faith; Bush Uses Religion as Personal and Political Guide“, *The New York Times*, 22. října 2000.

²⁴⁷ Goodstein, „The 2000 Campaign“.

²⁴⁸ Goodstein, „The 2000 Campaign“.

²⁴⁹ Goodstein, „The 2000 Campaign“.

²⁵⁰ Clint Willis a Nate Hardcastle, *Jesus Is Not a Republican: The Religious Right's War on America* (New York City: Thunder's Mouth Press, 2005), 294.

²⁵¹ Goodstein, „The 2000 Campaign“.

²⁵² Goodstein, „The 2000 Campaign“.

Během guvernérského úřadování si prý nic takového nedovolil a nemínil s tím začínat z případného prezidentského křesla.²⁵³ Zjevně tak necítil potřebu dělat z náboženství jako takového jedno z témat kampaně. Zvláště ve fázi přímého soupeření se svým demokratickým protějškem muselo občasné připomenutí své náklonnosti k Bohu zatvrzelejším evangelickým voličům z primárního klání stačit. Vůdčí osobnost guvernérovi kampaně Karl Rove však po volebním vítězství prohlašuje o bílé, evangelické, republikánské základně následující: „Mělo jich být 19 milionů, a místo toho jich bylo 15 milionů. Takže 4 miliony z nich se ve volebních místnostech neobjevilo.“²⁵⁴ Zjevně tedy stále existovalo hmatatelné množství hlasů, o které se dalo v budoucích volbách usilovat.

Co se týče vnímání Bushova charakteru, nelze říci, že by v něm evangelíci viděli hříchem nedotčeného muže. Oceňovali totiž jeho důvěru v Boha při pomoci s řešením oněch duchovních přestupků.²⁵⁵ Příhoda o okamžiku nalezení spásy u Ježíše Krista v roce 1986 ve věku 40 let je pro něj častou společenskou anekdotou. Nadměrná konzumace alkoholu, ponechání manželství na mrtvém bodu a pocit vyhoření v zaměstnání ho dovedly ke konverzaci se starým rodinným přítelem Billym Grahamem u rodinného sídla v Kennebunkportu.²⁵⁶ Ten podle Bushe dokázal „zasadit semínko“ cesty ke „znovuoddání se Ježíši“. Bush si od Grahama odnáší ponaučení, že není nic špatného na tom použít Bibli jako průvodce pro sebezdokonalování. Tento atribut však není jejím hlavním posláním. Podstatou křesťanství prý nebylo vlastní já, nýbrž Kristus.²⁵⁷ Písmo svaté mu prý dokázalo objasnit původ pokušení a zároveň realitu, že láska k pozemským rozkoším by mohla nahradit lásku k Bohu. Neustále si tedy pokládal otázku, zda se bude moct nadále přibližovat k Bohu, nebo mu ho nahradí alkohol.²⁵⁸ Byla to právě Bushova abstinence, která ho přibližovala k náboženským fundamentalistům s jejich přesvědčením o sebekázni a odříkání. Lidé Bushova druhu tak sloužili jako předlohy pro přivedení ostatních spoluobčanů na správnou cestu.²⁵⁹

²⁵³ George W. Bush, *Decision Points* (London: Virgin Books, 2010), 71.

²⁵⁴ Clint Willis a Nate Hardcastle, *Jesus Is Not a Republican: The Religious Right's War on America* (New York City: Thunder's Mouth Press, 2005), 249.

²⁵⁵ Laurie Goodstein, „The 2000 Campaign: Matters of Faith; Bush Uses Religion as Personal and Political Guide“, *The New York Times*, 22. října 2000.

²⁵⁶ Goodstein, „The 2000 Campaign“.

²⁵⁷ George W. Bush, *Decision Points* (London: Virgin Books, 2010), 31.

²⁵⁸ Bush, „Decision Points“, 2.

²⁵⁹ Stephen Graubard, *Prezidenti: Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi* (Praha: BB/art s.r.o., 2007), 579.

3. Úřadování a vývoj v mezidobí

3.1 Reagan

Je důležité si uvědomit, že politická kampaň a reálný vývoj prezidentské administrativy či úřadování senátora jsou dvě velice odlišné položky. V případě Reaganovy administrativy se sny a přání Jerryho Falwella nezhmotnily prakticky vůbec.²⁶⁰ Kromě jmenování evangelíka, tvrdého oponenta potratů a obránce svobody vyznání C. Everetta Koopa do pozice vrchního hygienika a Garyho Bauera jakožto náměstka ministra školství je dopad na ostatní vyšší obsazené veřejné pozice zanedbatelný.²⁶¹ Po dobu 8 let se reverend sice snaží být jako věrný spojenec po prezidentově boku. Již první měsíce této administrativy ovšem představovaly pro křesťanskou pravici zkoušku trpělivosti.

Příznakem doby v roce 1981 bylo prohlášení vůdce většiny v Senátu Howarda Bakera, že dokud se ekonomika bude svíjet v krizi, veškerá sociální témata budou upozaděna. Zároveň řekl, že tato témata jsou „emoční“ a „poddružná“, což je něco v čem Republikánská strana stojí za jedno.²⁶² Reagan tak skutečně dává první rok v úřadě přednost snížení daňové zátěže na občany.²⁶³ Je také pravdou, že narozdíl od zpomalení procesu vymáhání občanských práv se agresivní legislativní kroky konzervativní křesťanské morálky neshodovaly s doktrínou slabé státní byrokracie. Proto se takové úsilí nedostalo v nové administrativě příliš daleko.²⁶⁴

Paul Weyrich na toto konto svolává schůzi křesťanských lídrů včetně Pata Robertsona. Zde dochází ke konsenzu, že Reagan a několik senátorů jim vděčí za volební vítězství, díky kterému republikáni po mnoho letů znovu ovládají Horní komoru. Weyrich upozorňuje evangelíky na pocit užitečnosti, který ústí v braní hlasů hnutí za

²⁶⁰ David John Marley, „Ronald Reagan and the Splintering of the Christian Right“, *Journal of Church and State* 48, č. 4 (Podzim 2006): 854.

²⁶¹ “True Origins of the Religious Right. Přednáška doktora Randalla Balmera (30:20)“, Emory University, https://www.youtube.com/watch?v=_Gf4jN1xoSo (staženo 1.8.2022).

²⁶² Marley, „Ronald Reagan“, 854.

²⁶³ Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987), 153.

²⁶⁴ Doug Rossinow, *The Reagan Era: A History of the 1980's* (New York City: Columbia University Press, 2016), 43.

samozřejmost.²⁶⁵ Jerry Falwell si u prezidenta pěstuje pravidelnou korespondenci a zřídka si na administrativu či prezidenta jakkoliv stěžuje. Během kampaně 1980 pracoval pro Reaganův štáb oddaně a s velkým odhodláním. Vztah s hlavou Spojených států si tak nechtěl narušit.²⁶⁶

Tento až příliš vřelý vztah ortodoxního křesťanství s vysoce postavenými politiky působil na nemalé množství přihlížejících odstrašujícím způsobem. Sloupkař James J. Kilpatrick se o hlavních představitelích hnutí vyjádřil jako o někom, z koho mu „běhal mráz po zádech.“²⁶⁷ Jeden z Reaganových asistentů označující se za člověka s pravicovým smýšlením uvedl: „Tato svatba náboženství a politiky je ta nejnebezpečnější věc, ta nejděsivější věc, kterou jsem kdy spatřil.“²⁶⁸ Prezidentovu alespoň řečnický fundamentalistickou pozici lze vyčíst i z citátu jako: „[...] Bible obsahuje odpověď na prakticky jakýkoliv problém se kterým se můžeme setkat.“²⁶⁹

Na druhé straně je komentátory předložena jasná konotace mezi administrativou a křesťanskou pravicí. Jakkoliv spojitost úřadování prezidenta a touto lobby se ihned stávala publikovatelným článkem či televizním segmentem.²⁷⁰ Falwell svým prostořekým veřejným vystupováním Bílý dům mnohokrát znervóznil. V polovině roku 1982 v pořadu *Good Morning America* na stanici *ABC* například tvrdil, že má přístup k pravidelným brífinkům od Národního bezpečnostního sboru (NSC). Dále se v dopise určeném k získání finanční podpory od skupiny *People for the American Way* čtenář dozvídá o Falwellově plánu pozastavit hnutí usilující o zmrazení atomového zbrojení.²⁷¹

Po volbách Reagan zvolá po návratu k „tomu starému dobrému náboženství a k té staré dobré Ústavě“. Postupem prvního volebního období dodává, že „první dodatek byl pokroucen do bodu, kdy svoboda vyznání je v nebezpečí stát se svobodou od vyznání“.²⁷²

²⁶⁵ David John Marley, „Ronald Reagan and the Splintering of the Christian Right“, *Journal of Church and State* 48, č. 4 (Podzim 2006): 854.

²⁶⁶ Marley, „Ronald Reagan“, 856.

²⁶⁷ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 12.

²⁶⁸ Lienesch, „Redeeming America“, 12.

²⁶⁹ Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987), 152.

²⁷⁰ Marley, „Ronald Reagan“, 856.

²⁷¹ Marley, „Ronald Reagan“, 856.

²⁷² Edel, „Defenders of the Faith“, 152.

V roce 1982 obnovuje kampaň za ústavní dodatek zavádějící „právo se modlit“. Takové právo však nikdy nebylo žádným soudem, až na případy sponzorované vládou, zamítnuto. Demokraté tak prý mohli za „vyhoštění modlitby ze školních lavic“.²⁷³ V návaznosti na případ *Univerzity Boba Jonese*, který se před Nejvyšší soud dostal v roce 1982, lobbuje Reagan za stranu univerzity. Po vlně kritiky mu je však doporučeno, aby se od svého původně sympatického postoje vůči této instituci oddálil.²⁷⁴ V květnu 1983 je rozsudkem 8:1 rozhodnuto v neprospěch univerzity.²⁷⁵

Z ekonomického hlediska se Nová pravice mohla těšit z předloh jako George Gilder, který byl jedním ze zakladatelů proslulé teorie Reaganomics. Ve svých knihách popisuje kapitalismus jako jistou formu altruismu, benevolentního vztahu, který antropologicky vyvstává z obdarujících kultur, ve kterých je vydělávání peněz považováno za typ sociální filantropie.²⁷⁶ V roce 1981 se na sjezdu *Young Americans for Freedom* v překladu zpívá: „Bůh žehnej svobodě podnikání,/Božímú systému/Stůj vedle něj a nevysmívej se mu,/ Jen dokud zisky jsou mé.“²⁷⁷ Jedním z důkazů budiž fakt, že krátce před volbami v roce 1984 začala knihkupectví s religiózní literaturou nabízet knihy i brožury od Reagana či o Reaganovi. Jeden takový obchod v Marylandu takovými publikacemi dokonce disponoval v rámci nejprominentnější výlohy. Všechny byly “napsány ve spolupráci s Bílým domem.”²⁷⁸

Evangelická důvěra v Reaganovu misi však byla silně otřesena jmenováním Sandry Day O'Connorové na volnou pozici Nejvyššího soudu. Rozvrat ve vnitrostranických vztazích byl jasně dán najevo i bývalým kandidátem na prezidenta v roce 1964, Barrym Goldwaterem. Vlastní doporučení spřátelené Arizoňanky a její následné napadení z řad evangelíků se pro něj již stává neúnosné. To vše kvůli podpoře arizonské legislativy podporující „zdravotně přijatelné rodině-plánovací metody a informace“ pro ty, kteří si o

²⁷³ Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987), 153.

²⁷⁴ Doug Rossinow, *The Reagan Era: A History of the 1980's* (New York City: Columbia University Press, 2016), 43.

²⁷⁵ “True Origins of the Religious Right. Přednáška doktora Randalla Balmera (15:05)“, Emory University, https://www.youtube.com/watch?v=_Gf4jN1xoSo (staženo 1.8.2022).

²⁷⁶ Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 109.

²⁷⁷ Rossinow, „The Reagan Era“, 46.

²⁷⁸ Edel, “Defenders of the Faith”, 153.

ně zažádají.²⁷⁹ Jakožto senátor dlouhodobě protestující v rámci své vlastní strany proti tzv. „duchovenstvu šekové knížky“ píše v autobiografii jako o jednom z „nejnebezpečnějších trendů v této zemi.“²⁸⁰ Nelíbili se mu „duchovní zapojení do přehnaně tvrdého pokusu použít politických nástrojů k dosažení morálních cílů“.²⁸¹

V 80. letech dokonce dochází k rozpolcení křesťanské pravice. Zatímco prezident měl na toto hnutí silně motivující vliv, recipročně byl daleko méně zřetelný.²⁸² Náměstek ředitele personálního oddělení Bílého domu Michael Deaver se dokonce nechává slyšet, že jediným způsobem jakým se lídři křesťanské pravice dostanou do budovy je „skrze zadní dveře“.²⁸³ Jinak řečeno, komunikace a poradenství nábožensky založených aktivistů nebylo něco, co by Bílý dům příliš publikoval. Prominentní evangelíci typu Jerryho Falwella si i přes veškeré snahy museli zvyknout na to, že mít přístup k mocným lidem neznamená to samé jako moc držet.²⁸⁴

Dosaženo ale bylo násobného zvýšení pravděpodobnosti výskytu věřícího voliče v řadách republikánských straníků nežli těch demokratických. Zatímco ti, kteří pravidelně navštěvovali kostel v roce 1980, měli v GOP dvouprocentní většinu, o šest let později se vyšplhala na 22 %.²⁸⁵ Bílí evangelíci volili v roce 1980 procentuálně ve větších číslech než méně nábožensky angažovaní voliči. O čtyři roky později to už však neplatí. Faktem také bylo, že pouze mimo oblast Jihu byla vyšší pravděpodobnost, že bílí evangelíci volili Reagana než méně náboženští bílí voliči.²⁸⁶ V prezidentských volbách 80. let totiž byla stále menší pravděpodobnost, že bílí evangelíci budou volit Republikánskou stranu nežli bílí nejižanští evangelíci.²⁸⁷

Nutno však podotknout, že mašinérie „elektronických evangelíků“ při Reaganově souboji o druhé volební období v roce 1984 byla o poznání propracovanější než při

²⁷⁹ Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 31.

²⁸⁰ Gold, „Invasion of the Party Snatchers“, 31.

²⁸¹ Gold, „Invasion of the Party Snatchers“, 31.

²⁸² David John Marley, „Ronald Reagan and the Splintering of the Christian Right“, *Journal of Church and State* 48, č. 4 (Podzim 2006): 852.

²⁸³ Marley, „Ronald Reagan“, 855.

²⁸⁴ Marley, „Ronald Reagan“, 855.

²⁸⁵ K. Jill Kielcolt a Hart M. Nelsen, „Evangelicals and Party Realignment: 1976-1988“, *Social Science Quarterly* 72, č. 3 (Září 1991): 553.

²⁸⁶ Kielcolt, „Evangelicals and Party Realignment“, 555.

²⁸⁷ Kielcolt, „Evangelicals and Party Realignment“, 555.

předchozích prezidentských volbách. Republikánské přijetí této frakce bylo časem znatelně uspišeno.²⁸⁸ Evangelíci se na onom sjezdu Republikánské strany dostávají do ojedinělé pozice, kdy mohli podávat své návrhy pro platformu GOP. Žádné umírněné hlasy se pro podání návrhů údajně neúčastnily.²⁸⁹ K programovým položkám Phyllis Schlaflyové se tak připojují Jerry Falwell, James Robison či Jimmy Swaggart. Body se týkaly interrupcí, modliteb ve škole, sociálního zabezpečení, stejnoprávního dodatku (Equal Rights Amendment) či testů pro federální soudce.²⁹⁰

Téma náboženství tedy rozhodně nekončí Reaganovým znovuzvolením. Spíše se zdálo, že tak drtivá volba prezidentovy postoje včetně těch náboženských schvaluje. Při soukromém inauguračním ceremoniálu předcházejícím onen veřejný apeluje pastor na Boha, aby „naplnil pana Reagana a pana Bushe novým smyslem pro jejich Boží úděl.“²⁹¹ Takové přání implikuje, že celé volby byly zorchestrovány k obrazu Božimu. Události následujících let jsou administrativou často vsazovány do podobného kontextu. Například v březnu 1986 vzniká pětiminutové video, ve kterém Reagan popisuje okolnosti občanské války v Nikarague. Jednalo se o součást kampaně mířené na křesťanská média, která by vzkaz o nutnosti dodat zbraně hnutí Contras propagovala.²⁹² Ve videu upozorňuje na to, že v časech kdy svoboda a demokracie se jinde ve světě „rozzářily jako velké ohromující světlo“ by bylo hříchem nechat Střední Ameriku upadnout do temnoty. V návaznosti také použije úryvek z Matyáše 4:16: “Lidé co seděli v temnotě viděli velké světlo.”²⁹³ To vše se odehrává s pozadím Reaganovy fascinace s apokalypticismem a možným příchodem Armageddonu. Krátce po zvolení píše ve svém deníku: „Přisahám, že Armageddon se blíží.“²⁹⁴ V roce 1983 se ho magazín *People* z velkého mediálního zájmu ptá právě na tyto názory kvůli možnému propojení se Studenou válkou.²⁹⁵

²⁸⁸ Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987), 153.

²⁸⁹ Edel, “Defenders of the Faith”, 153.

²⁹⁰ Edel, “Defenders of the Faith”, 153.

²⁹¹ Edel, “Defenders of the Faith”, 156.

²⁹² Jonathan R. Hunt a Simon Miles, *The Reagan Moment: America and the World in the 1980's* (Ithaca: Cornell University Press, 2021), 212.

²⁹³ Hunt, „The Reagan Moment“, 213.

²⁹⁴ Matthew Avery Sutton, *American Apocalypse: A History of Modern Evangelicalism* (Cambridge: Belknap Press, 2014), 355-356.

²⁹⁵ Sutton, „American Apocalypse“, 356.

Všechny předešlé zásady lze vysledovat z *imago dei*. Tedy konceptu, v němž Bůh daroval ze své moudrosti a podle sebe lidem důstojnost, rovnost a svobodu.²⁹⁶ Prezident obecně svazoval své náboženské zásady a koncept všeobecné lidské důstojnosti s věčnými americkými hodnotami jako svobodou svědomí.²⁹⁷ Zejména v zahraniční politice je prizmat víry a biblické morálky pro jeho administrativu velice typický. Při projevu před *National Association of Evangelicals* (NAE) v roce 1983 rekapituluje, že Sověti musí pochopit, že Spojené státy neznají kompromisu ohledně svých principů a standardů, a že se nikdy nevzdají své víry v Boha.²⁹⁸ Taková rétorika pomáhá Reaganovi kategorizovat lidskoprávní přestupky v totalitních i autoritářských režimech obecně. Zároveň mohl utvářet a vysvětlovat odpovědi na politiku věnující se jeho národněbezpečnostním cílům a sjednotit za nimi skupiny s náboženskými zájmy.²⁹⁹ Dle Reaganových vlastních slov však představoval Kongres a náboženské organizace překážku při vyjednávání o vzájemném obchodu a kontrole zbrojení se Sovětským svazem. To z důvodu jejich přílišného trvání na řešení lidskoprávní otázky.³⁰⁰ Přesto však do svých diskusí se sovětskými představiteli zahrnuje přání o specifických obětech náboženské perzekuce a klade důraz na větší náboženskou svobodu na této frontě.³⁰¹

3.2 Robertson

Ihned v roce 1989 sestavuje Robertson *Christian Coalition* jakožto nestraničnou organizaci pro prosazování své pro-rodinné politické agendy. Ta sestávala z výběru ve vzdělání, reformy školních osnov, například v oblasti boje proti sexuální výchově, boje proti potratům, podpory daňových škrťů a z eskalace trestů za kriminalitu.³⁰² Již na počátku 90. let o ni tvrdí, že se jedná o jednu z nejrychleji rostoucích nezávislých politických organizací ve Spojených státech. Vyznačovala se i spoléháním na tajné oddané spolupracovníky, jejichž úkolem bylo prozkoumat voličský terén bez přilákání jakékoliv publicity. Málo známí kandidáti se takto ucházeli o politický post, aniž by si pořizovali

²⁹⁶ Jonathan R. Hunt a Simon Miles, *The Reagan Moment: America and the World in the 1980's* (Ithaca: Cornell University Press, 2021), 218.

²⁹⁷ Hunt, „The Reagan Moment“, 213-214.

²⁹⁸ Matthew Avery Sutton, *American Apocalypse: A History of Modern Evangelicalism* (Cambridge: Belknap Press, 2014), 357.

²⁹⁹ Hunt „The Reagan Moment“, 214.

³⁰⁰ Hunt, „The Reagan Moment“, 218.

³⁰¹ Hunt, „The Reagan Moment“, 219.

³⁰² James M. Penning, „Pat Robertson and the GOP: 1988 and beyond“, *Sociology of Religion* 55, č. 3 (Podzim 1994): 337.

jakoukoliv reklamu, neúčastnili se politických setkání ani nereagovali na dotazy médií. Místo toho se zaníceně soustředí na organizaci svých podporovatelů v kostelech a jiných křesťanských shromážděních.³⁰³

Již v roce 1990 slibuje Robertson aktivistům na sjezdu *Christian Coalition* ve Washingtonu, že jeho cílem je zvolit „pro-rodinný Kongres“ do roku 1994 a „pro-rodinného prezidenta“ do roku 2000.³⁰⁴ Nutno uznat, že oba tyto cíle byly s přehledem splněny. Ve své knize *New World Order* z roku 1992 píše: „Světový mír nikdy nezavládne, dokud domovu Boha a lidem Boha není přiděleno jejich patřičné místo vlády nad světem.“³⁰⁵ Vize tak stojí v přímém rozporu se schématem tehdejšího prezidenta George H.W. Bushe hovořícího právě o tomto novém světovém řádu. Konec Studené války znamená i pro křesťanskou pravici určité přehodnocení zavedených původců jejich rozhořčení v sekulárním světě.

Jedna z hlavních útočných frází po volbách v roce 1992 byla, že manželé Clintonovi se snaží o „zničení tradiční rodiny“. Z tohoto osočení šlo vydedukovat, že Demokratická strana se kloní smířlivě k fenoménu potratů a homosexuálních práv, které inherentně podlamují rodinnou složku.³⁰⁶ Robertsonova *Christian Coalition* dokázala v témže roce rozeslat 40 milionů volebních průvodců do 246,000 kostelů. Tato masivní distribuční kampaň byla Robertsonem označena za „nejkomplexnější úsilí v historii země.“³⁰⁷ Dle liberální skupiny *People For the American Way* vyhráli fundamentální křesťané 40 % z 500 monitorovaných volebních klání v celé zemi.³⁰⁸ Nejvytíženějším bojištěm byla sice Kalifornie, ale uskupení si vedlo dobře i v Iowě, Kansasu, Floridě a Texasu. Například v Iowě dokázala koalice těsně zneškodnit iniciativu, která by vytvořila státní verzi stejnoprávního dodatku (ERA).³⁰⁹

³⁰³ James M. Penning, „Pat Robertson and the GOP: 1988 and beyond“, *Sociology of Religion* 55, č. 3 (Podzim 1994), 338.

³⁰⁴ John C. Green, Mark J. Rozell a Clyde Wilcox, *The Christian Right in American Politics: Marching to the Millennium* (Washington D.C.: Georgetown University Press, 2003), 2.

³⁰⁵ Clint Willis a Nate Hardcastle, *Jesus Is Not a Republican: The Religious Right's War on America* (New York City: Thunder's Mouth Press, 2005), 249.

³⁰⁶ Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 50.

³⁰⁷ Penning, „Pat Robertson and the GOP“, 338.

³⁰⁸ Penning, „Pat Robertson and the GOP“, 339.

³⁰⁹ Penning, „Pat Robertson and the GOP“, 339.

Vliv Pata Robertsona byl i po neúspěšné prezidentské kampani cítit ve volbách do Kongresu v roce 1994, kdy více jak polovina nově přichozích republikánů do Sněmovny reprezentantů mohla za své vítězství děkovat právě jeho *Christian Coalition*.³¹⁰ Ta si o dva roky dříve stanovila velice rozmanité cíle. Od volby členů do školních komisí po vliv na celostátní návrhy zákonů. Zároveň očekávala vyškolit mezi 5000 a 10,000 nových lídrů ve virginské centrále.³¹¹ Robertson se nadále neostýchal kázat podobenství: „Všichni co mají, ještě více dostanou.“ Nabádal lidi, aby investovali a sloužili, jelikož Bůh podporuje a očekává co možná největší výdělek. Bohatství se mělo využít k tvorbě ještě většího bohatství.³¹² Oslavně se vyjadřoval i o podnikatelích J. C. Penneym či Henry Fordovi. V jisté fázi lze takovou oslavu majetku začít považovat za sociální darwinismus, za jehož provozu je očekáváno přežití nejsilnějšího.³¹³ Je zde tedy pochopitelná frustrace kritiků, kteří budou tvrdit, že takové kázání je v přímém rozporu s učením Ježíše Krista.

3.3 Bush

Aby dostal svého evangelického renomé, povolává na post ministra spravedlnosti bývalého senátora Johna Ashcrofta, který byl původním preferovaným kandidátem nábožensky založených voličů.³¹⁴ Dále se zasazoval o propagaci výukových alternativ k evoluci ve veřejných školních institucích, jmenovitě tzv. „inteligentního designu“. Tato verze kreacionismu napadá zavedené vědecké myšlení a podporuje ideu neviditelné síly stojící za vzestupem lidstva. Bush vysvětloval nuanci následovně: “Obě strany by se měly zevrubně vyučovat, aby lidé chápali o čem se celá debata vede.”³¹⁵

Za jeho administrativy vydávají rezorty spravedlnosti, bydlení a místního rozvoje, zdravotnictví a školství pravidelně usnesení, která šla přímo proti myšlence oddělení církve a státního aparátu. Při pronásledování své „iniciativy víry“ dokázal prezident přerozdělit

³¹⁰ Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 48.

³¹¹ James M. Penning, „Pat Robertson and the GOP: 1988 and beyond“, *Sociology of Religion* 55, č. 3 (Podzim 1994): 338.

³¹² Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993), 110.

³¹³ Lienesch, „Redeeming America“, 113.

³¹⁴ John C. Green, Mark J. Rozell a Clyde Wilcox, *The Christian Right in American Politics: Marching to the Millennium* (Washington D.C.: Georgetown University Press, 2003), 1.

³¹⁵ Gold, “Invasion of the Party Snatchers”, 152-153.

desítky milionů dolarů ze státní kasy přímo do rukou církevních organizací, které s nimi mohly naložit tak, jak uznaly za vhodné.³¹⁶ Do úřadu pro ochranu spotřebitele v oblasti potravin a léčiv (FDA) byl například dosazen specialista na porodnictví, doktor W. David Hager. Se zásadním postojem proti potratům tvrdil, že jakýkoliv pokus o odlišování „křesťanské pravdy“ a „sekulární pravdy“ je nebezpečný a že pohlavní styk před uzavřením manželství je hřích.³¹⁷

Co se týče prezidenta Bushe je zjevné, že války rozpoutané v Afghánistánu a Iráku byly často zasazovány do biblického kontextu, tedy boje transcendentních mocí dobra a zla.³¹⁸ Označení „křížová výprava“ bylo poprvé spontánně využito jako přirovnání „Války proti terorismu“. Kulturní a historický význam tohoto přirovnání byl zvláště na Blízkém východě ihned velice zřejmý.³¹⁹ Z evangelického pohledu na svět tak lze takový kosmický souboj vnímat jako ospravedlnitelný i když velice rizikový, jelikož jeho výsledek bude měřen nikoliv fyzickými následky, nýbrž vůlí Boží.³²⁰ Vnímání Spojených států jako výjimečné země, která je domovem jedinečného národa, působícího jako síla dobra pro zbytek světa, je ze sekulárního vnímání o něco pozdviženo. S projevem typu: „Američané jsou svobodnými lidmi, kteří vědí, že svoboda je právo každého člověka a budoucností každého národa. Svoboda, které si ceníme, není dar Ameriky světu, nýbrž dar Boha lidstvu,“ v roce 2003³²¹ je zjevný apel na počestnost amerického poslání.

Jeho odpověď na otázku proslulého novináře Boba Woodwarda, zda konzultoval invazi do Iráku se svým otcem, byla: „Já se odvolávám k vyššímu otcí“.³²² Navíc byli do strategických pozic jmenováni lidé jako generálporučík William G. Boykin. Jakožto jeden z náměstků obrany pro zpravodajství Pentagonu měl v kompetenci anti-teroristickou politiku. Ta byla značně ovlivněna náboženským vhladem.³²³ Válka proti teroru v něm

³¹⁶ Sam Harris, *The End of Faith: Religion, Terror, and the Future of Reason* (New York City: W. W. Norton and Company, 2006), 155.

³¹⁷ Harris, „The End of Faith”, 155.

³¹⁸ Clint Willis a Nate Hardcastle, *Jesus Is Not a Republican: The Religious Right's War on America* (New York City: Thunder's Mouth Press, 2005), 106.

³¹⁹ Willis, „Jesus Is Not a Republican“, 106.

³²⁰ Willis, „Jesus Is Not a Republican“, 107.

³²¹ Willis, „Jesus Is Not a Republican“, 121.

³²² Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 58.

³²³ Harris, „The End of Faith”, 155.

vyvolávala jasnou věc: „Naším nepřítelem je někdo, komu se říká Satan,“. ³²⁴Bush v Bílém domě také zakládá Kancelář náboženství a morálnosti. ³²⁵

Trend pokračoval i při následujících třech proslovech ke stavu unie, kdy se zmínil o Bohu celkem čtrnáctkrát. Nikdo od dob Franklina Roosevelta se v prezidentském úřadě neodkazoval na Boha o takové frekvenci jak při inauguracích, tak při stavech unie. ³²⁶ Jediný, kdo se v průměru těchto odkazů za proslov přibližuje, je Ronald Reagan s 4.75 za podobný projev. ³²⁷ Bush se také o Bohu vyjadřoval odlišně od svých předchůdců, kteří se představovali spíše jako petičníci, shánějící požehnání, přízeň či vedení. Čtyřicátýtřetí prezident se totiž pasoval do role jakéhosi proroka, který deklaroval boží přání národa i světa jako takového. Je zde tedy patrný předěl mezi člověkem vyjadřujícím zbožné přání a někým zastávajícím funkci velice vlivného mluvčího. ³²⁸

Když byl Bushův kabinet v důležitých rezortech částečně tvořen lidmi jako zmíněný John Ashcroft, bylo potom zřetelné, že pomyslné dělítko mezi církví a státem bude průběžně smazáváno. Stěžejní hodnota svobody byla vždy hlavním průsečíkem amerického ideálu, přičemž jedna strana argumentu je za její Bohem daný původ, zatímco druhá ji považuje za výplod antropologického osvětlení. S tvrzením jako: „Jsme národem, který je volán, aby ochraňoval svobodu. Svobodu, která není dána žádnou vládou či dokumentem, nýbrž se jedná o dar od Boha,“ ³²⁹ se ministr spravedlnosti vezl po stejné myšlenkové vlně jako jeho nadřízený v Oválné pracovně.

V oblasti interrupce učinil sám prezident kroky, které finančně odstříhly zámožské skupiny pro rodinné plánování, které by poskytovaly jakékoliv informace o případném potratu. ³³⁰ Nábožensky založené direktivy týkající se hříšnosti pohlavního styku mimo svazek manželský měly přímé dopady v zemích, kde takové organizace operovaly. Vláda

³²⁴ Sam Harris, *The End of Faith: Religion, Terror, and the Future of Reason* (New York City: W. W. Norton and Company, 2006), 156.

³²⁵ Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008), 32.

³²⁶ Clint Willis a Nate Hardcastle, *Jesus Is Not a Republican: The Religious Right's War on America* (New York City: Thunder's Mouth Press, 2005), 119.

³²⁷ Willis, „Jesus Is Not a Republican“, 119.

³²⁸ Willis, „Jesus Is Not a Republican“, 120.

³²⁹ Harris, „The End of Faith“, 154.

³³⁰ Harris, „The End of Faith“, 167.

Spojených států začala dle tzv. Mexico City policy³³¹ znovu vyžadovat, aby jedna třetina fondů na prevenci AIDS v Africe byla alokována na výuku abstinence místo využití prezervativů.³³² Debata okolo potratů se přímo překrývala s problematikou výzkumu na kmenových buňkách. Extrakce embryonických kmenových buněk pro vědecké účely totiž vyžadovala zničení lidského embrya³³³. Zde Bush považoval téma za osobní, těžké a citlivé. Bůh stvořil člověka k obrazu svému a tím pádem má každý jedinec v jeho očích cenu.³³⁴

Závěr

V závěru práce je vhodné si shrnout hlavní důvody existence a případného úspěchu evangelických kandidátů Republikánské strany. Notné demografické a společenské změny v posledních několika dekádách se projeví ve změně orientace stranické platformy, a tím pádem i jejích představitelů. Dnešní polarizace americké společnosti nezávisí pouze na otázkách kulturních. Náboženství má v tomto ohledu méně společného s politickým diskurzem nežli ve státech s nižším stupněm rozvoje. Je nutno podotknout, že z vyspělých zemí patří Spojené státy k těm s vyšší pravděpodobností spirituální kontroverze. Debata ohledně místa, jaké by náboženství mělo okupovat ve veřejném prostoru, je zjevně nekonečná a historicky se stávala předmětem četných výkyvů míry napětí.

Tím nejproslulejším příkladem budiž nejprve únik pracovní verze návrhu a pozdější plnohodnotné anulování soudního rozhodnutí *Roe v. Wade* a to 24. června 2022.³³⁵ Soudce Samuel Alito hodnotí zdůvodnění případu z roku 1973 tím, že : „Roe byl od počátku nehorázně špatně.“ Dále podotýká, že: „Je na čase aby se dotyčné orgány řídily Ústavou a vrátili problematiku potratů zvoleným představitelům lidu.“³³⁶ Ačkoliv klade Nejvyšší soud ve své většině důraz spíše na legislativní stránku věci a rozložení jurisdikcí, náboženské a morální důvody k tomuto rozhodnutí nebývají otevřeně citovány. Následný

³³¹ George W. Bush, *Decision Points* (London: Virgin Books, 2010), 112.

³³² Sam Harris, *The End of Faith: Religion, Terror, and the Future of Reason* (New York City: W. W. Norton and Company, 2006), 167-168.

³³³ Bush, „Decision Points”, 110.

³³⁴ Bush, „Decision Points”, 112.

³³⁵ „Roe v. Wade Overturned: Our Latest Resources.”, Guttmacher Institute, <https://www.guttmacher.org/abortion-rights-supreme-court> (staženo 31.7.2022).

³³⁶ Josh Gerstein a Alexander Ward, „Supreme Court has voted to overturn abortion rights, draft opinion shows”, *Politico*, 2. května 2022.

horlivý diskurz nemusí být nutně založen na sekulárním versus náboženském pojetím problematiky. Pravdou však je, že většina konzervativně smýšlejících soudců této instituce byla alespoň z části jmenována prezidenty beroucí v potaz jejich morální a legalistický přístup k podobným tématům.

Z případových studií si lze vydedukovat, že na republikánského kandidáta na prezidenta Spojených států je od přelomu 70. a 80. let kladen stále větší primární nátlak náboženskými spolustraníky. Tento nátlak je prokazatelně způsoben vlastním profilováním některých kandidátů. Jinak řečeno se jednalo o dobrovolné spolčení určitého ideologicky spřízněného segmentu strany s politicky perspektivním elektorátem. Tím byli voliči, které Demokratická strana ponechala bez neskryvaného náboženského podbízení. Na post senátorů či reprezentantů je tento nátlak ještě citelnější, jelikož lokální úroveň povoluje větší odchylku od středního politického proudu, zvláště pokud je stát či volební okrsek kandidatury beztak politicky nakloněn GOP.

Je důležité si uvědomit celkovou roli evangelického voličstva a to jak v primárním vnitrostranickém boji, tak na národní mezistranické úrovni. Ve druhé dekádě 21. století se stále jedná o výraznou doménu Republikánské strany. Nábožensky motivovaných témat, které se dnes dostávají do popředí stranické platformy, je ale o poznání méně než dříve. Ta se *defacto* zúžila na potratovou politiku a homosexuální sňatky. Výskyt tzv. monotematických voličů ve volebním stanu GOP není vzácností a to zvláště v případech jako je právě postoj k interrupcím. Stěží lze však opomenout, že prakticky celý výčet politických témat novodobého evangelismu byl sestaven lidmi jako byl Paul Weyrich a nikoliv spontánním odporem vůči soudnímu rozhodnutí o potratové politice. Je tedy obdivuhodným počinem, že prakticky uměle vytvořené volební téma spolu s dalšími utkvělo v platformě této strany v době biblicky řečeno relativně nedávné.

Neméně podstatné jsou stále trvající vnitrostranické boje o tradiční odkaz Republikánské strany. Otázkou zůstává, zda stále se zmenšující křídlo myšlenky Barryho Goldwatera dokáže ustát stále silnější stranické paradigma opozice vůči potratům. Arizonský senátor se o problematice vždy vyjadřoval jednoznačně: „Potratová politika není konzervativní

záležitostí.³³⁷ Někdejší otec moderního konzervatismu se stavěl vůči vsazení tématu do platformy GOP velice negativně i v roce 1992: „Republikánská strana by neměla rozhodovat o zákazu něčeho jako jsou potraty. Legálně či jakkoliv jinak. Neexistuje způsob, jakým budou potraty vymýceny. Probíhají od té chvíle co se muž a žena prochází po tomto světě.“³³⁸

Lze tedy argumentovat, že toto téma více než kterékoliv jiné vystihuje úspěch křesťanské pravice snažit se dostat přístup do nejvyšších kruhů americké politické hierarchie. Je pozoruhodné, že voličská základna strany, která byla v ranných 70. letech většinou pro zachování možnosti potratu, se po několika dekádách stala tak velkým zastáncem práva na život.³³⁹ Předpokládá se však, že stále existuje zhruba třetina republikánských voličů, kteří nesouhlasí s většinovým stanoviskem strany. Při nadálém prohlubování této ideologie ve straně by to pro ni mohlo představovat problém jak s udržení stávajících voličů, tak s nabíráním nových.³⁴⁰

Zkoumání jednotlivých republikánských kandidátů ukázalo, že post prezidenta i senátora s sebou přináší ze strany evangeliků podobná úskalí, která se primárně liší délkou volebního období. Kandidát na prezidenta musí s délkou funkce čtyř let počítat s kratším časovým úsekem pro implementaci evangelické agendy nežli senátor, který si své iniciativy může rozvrhnout na období šestileté. Ronald Reagan jakožto první prezident, který se nechává otevřeně ovlivňovat představiteli organizované církve, stejně podporu oplácí vesměs rétorickými činy. V tomto přelomovém případě je nanejvýš zřetelné, že obě Reaganovy kampaně a GOP jako taková těží ze vztahu s křesťanskou pravíci o poznání více nežli tomu bylo naopak. Takto nastavený trend mezi stranou a jejími evangelickými voliči se drží prakticky dodnes.

Senátor Jesse Helms se svým křesťanským sionismem dokázal konsolidovat republikánskou platformu okolo projektu židovského státu a nastavit tak podporu Izraele jako bod konsenzu pro Demokratickou i Republikánskou stranu. Svou podporou Ronalda Reagana ještě před vítězným rokem 1980 upevnil svou pozici konzervativního,

³³⁷ „Mr. Conservative: Goldwater on Goldwater. Dokument o senátorovi Barry Goldwaterovi (3:45)“, Julie Anderson, <https://www.youtube.com/watch?v=R3WZIWhQbns> (staženo 31.7.2022).

³³⁸ „Goldwater Opposes GOP on Abortion“, *Los Angeles Times*, 7. srpna 1992.

³³⁹ Ed Kilgore, „How the GOP Abandoned Pro-choice Republicans“, *Intelligencer*, 19. května 2022.

³⁴⁰ Kilgore, „How the GOP Abandoned Pro-choice Republicans“.

bohabojného a obstrukčního senátora, který svým přístupem způsoboval potíže i samotné administrativě 40. prezidenta. Díky svému kongresovému klubu provádí kampaně a jejich financování revolučním způsobem, který dokázal motivovat i apatické evangelické voliče k finanční i fyzické mobilizaci. Pat Robertson svým způsobem ostatně potvrzuje dnes již trochu zastaralé kritické vnímání Republikánské strany jako bezohledně vykořisťující a kapitalistické. Svým opěvovným přístupem k volnému trhu a bohatství jako takovému podtrhuje posvátnost tohoto aspektu „Amerického snu“. Finanční a společenská úspěšnost je tak nejen schvalována ale i podporována Bohem.

I přes autentičnost víry a snahu propojit politická rozhodnutí s jakýmsi spirituálním a morálním kompasem určitých kandidátů nelze opomenout jistý cynismus a pohrdání, které zavedená stranická elita po zvolení evokuje. George W. Bush jakožto kandidát i prezident nosí své náboženské přesvědčení a motivaci na veřejnosti hrdě a bez ostychu. Je otázkou zda biblická přivnání v kontextu války proti teroru, negativní postoj vůči výzkumu kmenových buněk či jmenování zástupců konzervativního výkladu Ústavy do Nejvyššího soudu v podobě Johna Robertse a Samuela Alita platí za přelomové náboženské počiny. Křesťanská pravice je z hlediska nadále podpory GOP nejspíše uspokojena.

Dopad evangelických voličů na Republikánskou stranu je tedy citelný, nikoliv však zásadní. Co se týče rétorické stránky věci, bude muset v nejbližších volebních cyklech velké množství kandidátů včetně těch prezidentských navazovat na zaseté kampaňové taktiky spirituálního ražení. Eventuální odklon od evangelického volebního bloku by byl pro Republikánskou stranu v nejbližší době téměř likvidační, i pokud by se pro takový čin našel racionální důvod. Míra jeho podpory je jednoduše příliš velká a volebně lukrativní, než aby se ho vzdala. Je otázkou, zda budou evangelíci ze svých politických nároků ochotni slevit, či je dokonce eskalovat. Pro sekulární společnost poněkud znepokojující fakt se však zásadním způsobem nepromítá do každodenního fungování státu. Republikánská strana si tak v posledních dekadách sama určila voliče tohoto ražení. V reakci na ducha času a souhru událostí v 70. letech se nyní potýká s jistou omezeností tehdejšího nastavení. Velká míra prozíravosti bude vyžadována pro vyvážení budoucí platformy GOP. Americká společnost totiž začíná pociťovat dopady stále většího útlumu náboženské víry a vzestup sekulárního řádu. Není důvod, proč by se tento trend měl v příštích dekadách měnit.

Summary

It is important to recount some of the main reasons for the existence and eventual success of evangelical candidates in the Republican Party. It is important to understand that out of the world's most developed countries, the United States are still the most likely to face any controversy of the spiritual kind. The debate over the place religion should occupy in the public realm is seemingly infinite and has been the subject of fluctuations in intensity. The most glaring recent example being that of the Supreme Court overturning of the *Roe v. Wade* decision. Even though the court's majority opinion puts the burden on the legislative branch to bear, religious and moral undertones have likely played a role in the outcome.

The courtship between the evangelical electorate and a willing political party has been a voluntary one on the part of the GOP. Therefore, considerable pressure is being placed on Republican candidates as they have been profiling themselves as the defenders of faith for a sizeable swath of the party base. The number of issues that are currently part of the evangelical platform has dwindled to two major ones: abortion, and gay marriage. Of great significance however is the history behind former. One must consider the fact that it is an artificially created theme, that at the time of conception by Paul Weyrich had been the subject of immense scrutiny whether or not this is at all something inkeeping with the party platform. It is a testament to the religious right's resolve and cunning that it has been able to withstand, captivate and reside within a party for so many decades.

The case studies clearly show, that there is a clear overlap between the path of presidential candidates as well as those competing for congressional seats. The revolutionary Reagan victory of 1980 marked a turning point of conservative Christian engagement in politics. Without seizing too much ground in the administration's main agenda, figures like senator Jesse Helms also thrived in the 1980's, solidifying his position as a god-fearing obstructionist in the era of the New Christian Right. Pat Robertson was able to present a joyous and godly account of capitalism and the free market in order to ensure the building of wealth as part of a divine plan. Finally comes the question of George W. Bush's rhetorical style and whether or not antipathy towards stem cell research, biblical similes in the context of war and the appointment of strict constitutionalists is enough to appease the evangelical faction. The point is, that even though the GOP will have to contend with its religious obligations in elections for some time to come, the blurring of the lines between church and state must remain strictly rhetorical.

Použitá literatura

Primární zdroje

Clint Willis a Nate Hardcastle, *Jesus Is Not a Republican: The Religious Right's War on America* (New York City: Thunder's Mouth Press, 2005).

Doug Rossinow, *The Reagan Era: A History of the 1980's* (New York City: Columbia University Press, 2016).

George W. Bush, *Decision Points* (London: Virgin Books, 2010).

Jesse Helms, *When Free Men Shall Stand* (Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1977).

John C. Green, Mark J. Rozell a Clyde Wilcox, *The Christian Right in American Politics: Marching to the Millennium* (Washington D.C.: Georgetown University Press, 2003).

Jonathan R. Hunt a Simon Miles, *The Reagan Moment: America and the World in the 1980's* (Ithaca: Cornell University Press, 2021).

Matthew Avery Sutton, *American Apocalypse: A History of Modern Evangelicalism* (Cambridge: Belknap Press, 2014).

Michael Lienesch, *Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right* (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993).

Sam Harris, *The End of Faith: Religion, Terror, and the Future of Reason* (New York City: W. W. Norton and Company, 2006).

Stephen Graubard, *Prezidenti: Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi* (Praha: BB/art s.r.o., 2007).

Victor Gold, *Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP* (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008).

Wilbur Edel, *Defenders of the Faith: Religion and Politics from the Pilgrim Fathers to Ronald Reagan* (New York City: Praeger Publishers, 1987).

Sekundární zdroje

Aaron Blake, „The Ames Straw Poll, explained“, *The Washington Post*, 8. srpna 2011.

Albert R. Hunt a James M. Perry, „The Machine That Helms Built“, *The Washington Post*, 26. července 1981.

Arturo Garcia, „Did Billy Graham Warn Against Mixing Religion and Politics?“, *Snopes*, 1. února 2018.

Brantley Hargrove, „The Late First Baptist Dallas Pastor W.A. Criswell Was Pro-Choice“, *D Magazine*, 29. května 2014.

Brian Hardin Thrift, „Jesse Helm’s Politics of Pious Incitement: Race, Conservatism and Southern Realignment in the 1950’s“, *The Journal of Southern History* 74, č. 4 (Listopad 2008): 887-926.

Clyde Wilcox, „Political Action Committees of the New Christian Right: A Longitudinal Analysis“, *Journal for the Scientific Study of Religion* 27, č. 1 (Březen 1988): 60-71.

David E. Campbell, „Religious Threat in Contemporary Presidential Elections“, *The Journal of Politics* 68, č. 1 (Únor 2006): 104-115.

David Firestone, „Republicans to Test the Religious Right's Strength in South Carolina“, *The New York Times*, 13. února 2000.

David John Marley, „Ronald Reagan and the Splintering of the Christian Right“, *Journal of Church and State* 48, č. 4 (Podzim 2006): 851-868.

Ed Kilgore, „How the GOP Abandoned Pro-choice Republicans“, *Intelligencer*, 19. května 2022.

Eric L. McDaniel a Christopher G. Ellison, „God's Party? Race, Religion, and Partisanship over Time“, *Political Research Quarterly* 61, č. 2 (Červen 2008): 180-191.

Ferrel Guillory, „A Political Paradox: North Carolina's Twenty-Five Years Under Jim Hunt and Jesse Helms“, *Southern Cultures* 4, č. 1 (Jaro 1998): 52-61.

Ferrel Guillory, „The right hand of God: Jesse Helm’s political theology“, *Commonweal*, 27. ledna 1995.

Ferenc M. Szasz, „The Scopes Trial in Perspective“, *Tennessee Historical Quarterly* 30, č. 3 (Podzim 1971): 288-298.

„Goldwater Opposes GOP on Abortion“, *Los Angeles Times*, 7. srpna 1992.

Gustav Niebuhr, „The 2000 Campaign: The Christian Right; Evangelicals Found a Believer in Bush“, *The New York Times*, 21. února 2000.

James M. Penning, „Pat Robertson and the GOP: 1988 and beyond“, *Sociology of Religion* 55, č. 3 (Podzim 1994): 327-344.

John McTague a Shanna Pearson-Merkowitz, „Voting from the Pew: The Effect of Senator’s Religious Identities on Partisan Polarization in the U.S. Senate“, *Legislative Studies Quarterly* 38, č. 3 (Srpen 2013): 405-430.

Jonathan Merritt, „Defining Evangelical“, *The Atlantic*, 7. prosince 2015.

Josh Gerstein a Alexander Ward, „Supreme Court has voted to overturn abortion rights, draft opinion shows“, *Politico*, 2. května 2022

Karen Tumulty, „A private letter from Ronald Reagan to his dying father-in-law shows the president’s faith“, *The Washington Post*, 14. září 2018.

K. Jill Kielcolt a Hart M. Nelsen, „Evangelicals and Party Realignment: 1976-1988“, *Social Science Quarterly* 72, č. 3 (Září 1991): 552-569.

Laurie Goodstein, „The 2000 Campaign: Matters of Faith; Bush Uses Religion as Personal and Political Guide“, *The New York Times*, 22. října 2000.

Maxwell Ulin, „Reversing Gears: Jesse Helm’s Embrace of Christian Zionism“, *The North Carolina Historical Review* 95, č. 4 (Září 2018): 377-404.

Randall Balmer, „The Real Origins of the Religious Right“, *Politico*, 27. května 2014.

Randall Balmer, „The Religious Right and the Abortion Myth“, *Politico*, 10. května 2022.

Ronald R. Stockton, „Christian Zionism: Prophecy and Public Opinion“, *Middle East Journal* 41, č. 2 (Jaro 1987): 234-253.

Stephen D. Johnson, Joseph B. Tamney a Ronald Burton, „Pat Robertson: Who Supported His Candidacy for President?“, *Journal for the Scientific Study of Religion* 28, č. 4 (Prosinec 1989): 387-399.

Wayne King, „Pat Robertson: A Candidate of Contradictions“, *The New York Times*, 27. února 1988.

John Fea et.al, „Evangelicalism and Politics“, *The American Historian* (2018).

„Mr. Conservative: Goldwater on Goldwater. Dokument o senátorovi Barry Goldwaterovi“, Julie Anderson, <https://www.youtube.com/watch?v=R3WZlWhQbns> (staženo 31.7.2022).

“Roe v. Wade Overturned: Our Latest Resources.”, Guttmacher Institute, <https://www.guttmacher.org/abortion-rights-supreme-court> (staženo 31.7.2022).

„Senator No: Jesse Helms. Dokument o senátorovi Jesse Helmsovi“, John Wilson, <https://www.youtube.com/watch?v=hoD5FRJp1hw> (staženo 31.7.2022).

„The Man Who Mobilized the Evangelical Vote. AJ+., <https://www.youtube.com/watch?v=BcC53j32BW4> (staženo 31.7.2022).

“True Origins of the Religious Right. Přednáška doktora Randalla Balmera“, Emory University, https://www.youtube.com/watch?v=_Gf4jN1xoSo (staženo 1.8.2022).

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS

Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.

Jméno:

André Baroš

E-mail:

59911323@fsv.cuni.cz

Specializace (uved'te zkratkou)*:

SAS

Semestr a školní rok zahájení práce:

LS/2020

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS/2022

Vedoucí diplomového semináře:

Dr. phil. Lucie Kýrová, M.A.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mgr Francis Raška, Ph.D.

Název práce:

Religiózní faktor v Republikánské straně a vliv evangelíků na její kandidáty

Charakteristika tématu práce (max 10 řádek):

Politická scéna ve Spojených státech amerických je obecně řečeno o dost více zmitaná otázkami náboženství než kupříkladu ta evropská. To vše přes pokročilé stádium vyspělosti, ve kterém tato země stále dominuje žebříčky závislosti na víru v Boha. V současnosti je ovšem jedna strana kromě sekulárních konzervativních hodnot více přikloněna k entuziazmu zvyklostí tohoto rázu. Toto profilování Republikánské strany je z historického hlediska však fenoménem dost mladým. K diskrepanci mezi dvěma hlavními hráči na americkém politickém poli může rovněž přispívat odvrácení Demokratické strany od přílišného důrazu kladeného na zbožnost jednotlivých kandidátů či na agendu opěvující křesťanské hodnoty. Tento vývoj je tak klíčový k pochopení celkového společenského vnímání sekularismu a skepsi proti němu v některých politických kruzích.

Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Téma se od zadání projektu mění především z hlediska osobností použitých v případových studiích. Od začátku se však počítalo s číslem mezi 3-5 konkrétními osobnostmi Republikánské strany, které budou sloužit pro výzkum dané problematiky. Z užšího výběru vypadávají lidé jako dlouhodobý senátor z Jižní Karolíny Strom Thurmond či senátor z Missourí John Ashcroft. Zůstávají tak Ronald Reagan, Jesse Helms, Pat Robertson a George W. Bush. To především kvůli jisté chronologické návaznosti. Počet kapitol zůstává po celou dobu stanoven na čísle tři.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

Politizace a program evangelického hnutí

Případové studie

Úřadování a vývoj v mezidobí

Závěr

Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):

Aktuálnost tématu je prokázána nedávnou anulací rozhodnutí Nejvyššího soudu v případě Roe v. Wade. Zde je z výzkumu zřetelný rozdíl mezi náboženským a sekulárním pojetím dané problematiky. Nebývalý nátlak ze strany evangelického voličstva je způsoben dobrovolným spolením Republikánské strany s novým pravicovým křesťanským proudem, který byl ke konci 70. let 20. století nastartován uměle vytvořenými tématy. Aktéři jako Paul Weyrich dokáží strhnout mínění věřících voličů na témata, o kterých dříve nevěděli že se jim mají věnovat. Republikánská strana tedy zatím není ohrožena striktně fundamentalistickým převrácením ze spodu. Pro udržení životaschopnosti platformy v následujících volebních cyklech bude ovšem muset držet sympatie s evangelismem na převážně rétorické úrovni.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

Doug Rossinow, The Reagan Era: A History of the 1980's (New York City: Columbia University Press, 2016).

George W. Bush, Decision Points (London: Virgin Books, 2010).

John C. Green, Mark J. Rozell a Clyde Wilcox, The Christian Right in American Politics: Marching to the Millenium (Washington D.C.: Georgetown University Press, 2003).

Jonathan R. Hunt a Simon Miles, The Reagan Moment: America and the World in the 1980's (Ithaca: Cornell University Press, 2021).

Michael Lienesch, Redeeming America: Piety and Politics in the New Christian Right (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1993).

Victor Gold, Invasion of the Party Snatchers: How the Holy-Rollers and the Neo-Cons Destroyed the GOP (Naperville: Sourcebooks, Inc., 2008).

Etika výzkumu:**

Jazyk práce:

ČJ

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		